

PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN

ERASMUS SCHOOL OF SOCIAL
AND BEHAVIOURAL SCIENCES

ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

QANU
Catharijnesingel 56
PO Box 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100
E-mail: support@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0633.EUR

© 2018 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUDSOPGAVE

RAPPORT OVER DE BACHELOROPLEIDING PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN EN DE MASTEROPLEIDING PEDAGOGY AND EDUCATION VAN DE ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN.....	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING	5
SAMENSTELLING VAN HET PANEL.....	6
WERKWIJZE VAN HET PANEL	6
SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL.....	9
BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING	15
BIJLAGEN	33
BIJLAGE 1: CURRICULA VITAE VAN DE PANELLEDEN	35
BIJLAGE 2: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER.....	37
BIJLAGE 3: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES.....	47
BIJLAGE 4: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S	51
BIJLAGE 5: BEZOEKPROGRAMMA	53
BIJLAGE 6: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN	55

Dit rapport is vastgesteld op 27 maart 2018

RAPPORT OVER DE BACHELOROPLEIDING PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN EN DE MASTEROPLEIDING PEDAGOGY AND EDUCATION VAN DE ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. 19 december 2014).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

Naam van de opleiding:	Pedagogische Wetenschappen
CROHO-nummer:	56607
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	180 EC
Combinatiestudie	Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs (Academische pabo)
Locatie(s):	Rotterdam
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	31/12/2018

Masteropleiding Pedagogy and Education

Naam van de opleiding:	Pedagogy and Education
CROHO-nummer:	60420
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Educational Sciences, Gezinspedagogiek, Orthopedagogiek
Locatie(s):	Rotterdam
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands, Engels
Vervaldatum accreditatie:	31/12/2018

Het bezoek van het visitatiepanel Pedagogische Wetenschappen aan de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences aan de Erasmus Universiteit Rotterdam vond plaats op 13 en 14 december 2017.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Erasmus Universiteit Rotterdam
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 31 juli 2017 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen en de masteropleiding Pedagogy and Education beoordeelde bestond uit:

- Em. prof. dr. C. (Carla) Vlaskamp (voorzitter), Emeritus hoogleraar Special Needs Education and Child Care aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- Prof. dr. S. (Stefan) Ramaekers (vice-voorzitter), Professor aan de faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de KU Leuven (België);
- Prof. dr. S. (Stijn) Vandevelde, Professor bij de Vakgroep Orthopedagogiek aan de Universiteit Gent (België);
- Prof. dr. P. (Pol) Ghesquière, Gewoon hoogleraar in leerproblemen en –stoornissen aan de KU Leuven (België);
- Dr. K. (Katrien) van de Vijfeijken, Universitair docent en klinisch psycholoog/psychotherapeut bij de afdeling Orthopedagogiek van de faculteit Sociale Wetenschappen, Universiteit Leiden. Daarnaast directeur Post Doctorale Beroepsopleiding Randstad en hoofdopleider GZ-opleider Kind & Jeugd van de RINO Leiden/Rotterdam;
- Alianne Bakker, MSc, promovendus Orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Het panel werd ondersteund door dr. Jetje De Groof, die optrad als secretaris.

De curricula vitae van de panelleden zijn opgenomen in Bijlage 1.

WERKWIJZE VAN HET PANEL

Cluster Pedagogische Wetenschappen

Het bezoek aan de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen en de masteropleiding Pedagogy and Education aan de Erasmus Universiteit Rotterdam maakt onderdeel uit van de clustervisitatie Pedagogische Wetenschappen. Dit cluster bestaat uit zeven deelnemende instellingen: Radboud Universiteit Nijmegen, Universiteit Leiden, Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit Utrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam, Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit van Amsterdam.

Het panel Pedagogische Wetenschappen werd voorgezeten door em. prof. dr. C. (Carla) Vlaskamp, die bij zes van de zeven bezoeken aanwezig was. Bij het bezoek aan de Rijksuniversiteit Groningen werd zij vervangen als voorzitter door prof. dr. S. (Stefan) Ramaekers, die verder bij de overige zes bezoeken als vice-voorzitter aanwezig was. Verder waren verschillende expertise- en werkvelddeskundigen bij meerdere bezoeken binnen het cluster betrokken: prof. dr. P. (Pol) Ghesquière, dr. K. (Katrien) van de Vijfeijken, prof. dr. P. (Peter) Van Petegem, em. prof. P.P. (Paul) Goudena, prof. dr. S. (Stijn) Vandevelde, prof. dr. H. (Hedy) Stegge en prof. dr. L. (Lieven) Verschaffel. Vier studentleden hadden zitting in het panel: J. (Bob) Timmer, L. (Leander) Visser, J. (Joosje) Westink, BSc en A. (Alianne) Bakker, MSc. De voorzitter en vice-voorzitter bewaakten gezamenlijk de consistentie van de werkwijze tijdens de bezoeken en bij het vaststellen van de oordelen. Hierbij trad de clustercoördinator als onafhankelijk waarnemer op; bij de Universiteit Utrecht werd zij vervangen door drs. L. (Linda) te Marvelde.

De Kamer Pedagogische Wetenschappen heeft de logistieke en praktische begeleiding van dit cluster uitbesteed aan evaluatiebureau QANU. Vanuit QANU werd het cluster Pedagogische Wetenschappen begeleid door clustercoördinator dr. E. Schröder. Daarnaast waren de afzonderlijke bezoeken begeleid door vier onafhankelijke, door de NVAO-gecertificeerde secretarissen: dr. J. (Jesseka) Batteau, dr. J. (Jetje) De Groof, dr. A. (Anna) Sparreboom en dr. E. (Els) Schröder.

Vorbereiding

QANU ontving de kritische zelfreflectie van de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen en de masteropleiding Pedagogy and Education en stuurde deze zowel per post als digitaal door aan de panelleden. Zij lazen de kritische zelfreflectie en formuleerden naar aanleiding ervan vragen en opmerkingen. De secretaris groepeerde de vragen en opmerkingen per onderwerp in een samengesteld document.

Naast de kritische zelfreflectie ontvingen de panelleden elk enerzijds een aantal bachelor- en masterscripties en anderzijds een aantal verslagen van bachelor- en masterstages. In samenspraak met de voorzitter van het panel selecteerde de secretaris een steekproef van vijftien scripties en vijftien stageverslagen op zowel bachelor- als masterniveau. Hierbij is bewust gekozen voor scripties uit twee recente volledige cohorten en uit verschillende beoordelingscategorieën: vijf met een laag cijfer, vijf met een gemiddeld cijfer en vijf met een hoge beoordeling. Ook is hierbij rekening gehouden met de verschillende richtingen en specialisaties en gestreefd naar een variatie tussen de verschillende beoordelaars. Bij de scripties ontvingen de leden ook de beoordelingsformulieren die door de examinatoren waren ingevuld.

De commissie besteedde zorg aan het beoordelen van het wetenschappelijk niveau van de scripties en de stageverslagen, de eisen die door de opleiding aan de scripties en stageverslagen worden gesteld en de zorgvuldigheid van de inhoudelijke beoordeling daarvan door de staf. In de scriptie en stageverslagen dient de student immers aan te tonen over de vereiste kwalificaties te beschikken. De leden stuurden hun bevindingen voorafgaand aan het bezoek aan de secretaris, die er een overzicht van opstelde. Een overzicht van de bestudeerde scripties en stageverslagen is opgenomen in bijlage 6.

Voorafgaand aan het visitatiebezoek stelde de secretaris een conceptprogramma op, dat in overleg met de visitatiecoördinator bij de opleiding en de voorzitter van het panel werd aangepast aan de specifieke situatie van de opleiding. Op verzoek van QANU stelde de visitatiecoördinator representatieve gesprekspanels samen. Het panel ontving voorafgaand aan het bezoek een overzicht van de gesprekspartners en stemde in met de door de opleiding gemaakte selectie. Een overzicht van het programma met alle gesprekspartners is opgenomen als bijlage 5 bij dit rapport.

Voorafgaand aan het locatiebezoek werden zowel medewerkers als studenten op de hoogte gebracht van een spreekuur, waarin zij vertrouwelijk met de commissie konden spreken. Van dit spreekuur is geen gebruik gemaakt.

Bezoek Rotterdam

Het bezoek aan de opleidingen vond plaats op 13 en 14 december 2017. Voorafgaand aan het bezoek kwam het panel bijeen in twee startvergaderingen. De Nederlandse panelleden troffen elkaar op 19 juni 2017 in Utrecht, de Vlaamse panelleden troffen elkaar op 25 september 2017 in Leuven. Bij deze bezoeken waren ook de voorzitter en de vier secretarissen betrokken bij bezoeken binnen dit visitatiecluster aanwezig. Voorafgaand aan het bezoek vond op 13 december een voorvergadering plaats. Tijdens deze verschillende vergaderingen besprak het panel het domeinspecifiek referentiekader, de ijkingsprincipes binnen het cluster Pedagogische Wetenschappen en de eerste indrukken van het programma van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Verder werden op grond van de inhoudelijke expertise van de panelleden afspraken gemaakt over de taakverdeling en noteerde het panel welke vragen het in de verschillende gesprekken wilde stellen.

Tijdens het bezoek sprak het panel met (een representatieve vertegenwoordiging van) het management, studenten, docenten, alumni en werkveld, opleidingscommissie en examencommissie. Het panel nam ook kennis van het materiaal dat ter inzage lag. Een overzicht van deze materialen is opgenomen in bijlage 6. Het panel heeft een deel van de laatste dag van het bezoek gebruikt om de mondelinge rapportage van de voorzitter voor te bereiden en te discussiëren over de beoordeling van de opleiding. Aan het einde van het bezoek presenteerde de

vice-voorzitter de algemene waarnemingen en indrukken van het panel over de bachelor- en masteropleiding.

Rapportage

De secretaris heeft op basis van de bevindingen van het panel een conceptrapport opgesteld. Dit conceptrapport is voorgelegd aan de leden van het panel en op basis van hun feedback aangepast. Na vaststelling is het conceptrapport vervolgens naar de instelling gestuurd voor een controle op feitelijke onjuistheden. De opmerkingen van de opleidingen zijn besproken met de voorzitter van het panel, waarna de secretaris het definitieve rapport opmaakte en voor een laatste ronde van commentaar rondstuurde aan het panel ter vaststelling.

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.

Goed

De opleiding steekt systematisch uit boven de gangbare basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een internationaal voorbeeld.

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

De bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen (PW) van de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) is een jonge opleiding, die in 2011 van start ging. Ze heeft als doel pedagogen op te leiden wier academische kennis, vaardigheden en houding worden verworven in een grootstedelijke context die wordt gekenmerkt door culturele en sociaal-economische diversiteit. De ambitie is bovendien om studenten breed op te leiden vanuit verschillende gerelateerde disciplines, zodat ze pedagogische vraagstukken multidisciplinair kunnen benaderen. Het bachelorcurriculum bestaat uit 180 EC en als onderwijsconcept is gekozen voor Probleemgestuurd Onderwijs (PGO). Daarnaast biedt de opleiding in samenwerking met de Hogeschool Rotterdam de combinatiestudie Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs (ACPA) aan, een vierjarig traject van 240 EC dat leidt tot een bachelordiploma Pedagogische Wetenschappen en een pabo-diploma.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

Binnen de landelijke context zet de bacheloropleiding PW van de EUR een sterk en uniek profiel neer. De focus op de grootstedelijke context, de brede multidisciplinaire benadering en de keuze voor PGO als didactisch concept vormen hierbij sleutelementen. Het panel vindt dat de visie op de pedagogische eigenheid binnen dit bredere kader nog verder aangescherpt kan worden, zodat deze mede sturing kan geven bij de verdere ontwikkeling van de opleiding.

Het unieke profiel werd vertaald in ambitieuze, heldere en concrete eindkwalificaties, die voldoen aan de eisen op het vlak van niveau en oriëntatie en aansluiten bij het domeinspecifieke referentiekader (DSR). Het panel apprecieert dat voor het uitwerken van de eindtermen enerzijds de academische oriëntatie van de opleiding duidelijke invulling heeft gekregen, maar dat anderzijds de eindkwalificaties met het werkveld zijn afgestemd.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het panel is van mening dat het curriculum voldoende coherent is en dat de blokstructuur voor een heldere opbouw zorgt. Sterk is dat in de onderwijsblokken steeds zowel theoretische kennis als praktische vaardigheden worden geprogrammeerd en dat beide componenten zo veel mogelijk worden geïntegreerd. Met het oog op de logische opbouw van de vaardigheden vraagt het panel opnieuw te bekijken of Testvaardigheden 1 chronologisch voor Gespreksvaardigheden 1 geprogrammeerd dient te worden. Het panel heeft vastgesteld dat het programma goed studeerbaar is, maar een belangrijk aandachtspunt is dat het samenvallen van de scriptie en stage in het laatste blok van het bachelorcurriculum tot een aanzienlijke piekbelasting leidt. In dit kader vraagt het panel te waken over de haalbaarheid van de scriptie-onderwerpen.

De beoogde eindkwalificaties worden op adequate wijze vertaald. De grootstedelijke context en diversiteit lopen als rode draad door het curriculum. De methoden- en techniekenlijn is goed uitgebouwd. Met name de aanpak van het statistiekonderwijs via 'activity-based statistics' is aanbevelenswaardig. Het panel verwelkomt dat sinds kort meer plaats wordt ingeruimd voor kwalitatief onderzoek. Ook de uitwerking van het schrijfonderwijs is 'work in progress'. Het panel moedigt de opleiding aan deze initiatieven voort te zetten en daarnaast met prioriteit werk te maken van het doortrekken van de wetenschapsfilosofische leerlijn. Bovendien raadt het panel aan om de pedagogische inhoud van het programma via de uitbouw van een pedagogisch-wetenschappelijke leerlijn verder te versterken.

Het panel is tevreden over de kwaliteit en kwantiteit van de staf, al moeten blijvend inspanningen geleverd worden om staf aan te trekken met de nodige (klinische) werkveldexpertise. De opleiding beschikt met PGO over een sterk didactisch concept dat hand in hand gaat met kleinschalig, activerend onderwijs, dat de studeerbaarheid van het programma bevordert. Op bachelorniveau vindt het panel dat de EUR met 'Nominaal=Normaal' een effectieve hefboom in handen heeft om onnodige studievertraging te vermijden. De opleiding is zich zeer bewust dat de kwaliteit van de tutoren cruciaal is voor het welslagen van PGO en voorziet in adequate selectiecriteria, een

verplichte training en gerichte aansturing door de blok- en tutorcoördinator. De kwaliteit van de tutoren wordt structureel gemonitord en is doorgaans goed. Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat deze kwaliteit nog niet constant is en bijgevolg blijvend dient te worden opgevolgd. Het panel vraagt duidelijker te communiceren dat niettegenstaande het strenge beleid inzake afwezigheden, oplossingen gezocht worden bij uitzonderlijke omstandigheden.

Het panel waardeert dat aanzienlijke ruimte wordt ingebouwd voor de ontwikkeling van vaardigheden. Een combinatie van offline en online onderwijs zorgt dat dit financieel haalbaar is. De online-vaardighedenmodules (VIPs) moeten echter up-to-date worden gehouden met de laatste regelgeving. Daarnaast geniet het de aanbeveling dat het gekozen profiel van de opleiding (bv. de grootstedelijke context) in deze platformen nadrukkelijker aanwezig is.

Studenten krijgen bovendien de mogelijkheid om deze vaardigheden in realistische contexten toe te passen, wat het panel waardeert. Ze dienen hiervoor hun eigen netwerk aan te spreken, wat het panel vanuit ethische overwegingen minder passend vindt. Het panel raadt aan de deontologische richtlijnen die hierbij gelden, verder aan te scherpen en na te gaan of andere werkwijzen, zoals het inoefenen van vaardigheden binnen de studentengroep, niet geschikter zijn. Het panel waardeert dat de opleiding een uitgebreide stage biedt als sluitstuk van het vaardighedenonderwijs en stelde vast dat de aanwezige kwaliteitsomkadering adequaat is uitgewerkt. Wel beveelt het aan om in de bestaande procedures meer ruimte in te bouwen voor de coaching van studenten in de academische reflectie op het eigen professioneel handelen.

De opleiding is zich ervan bewust dat verdere internationalisering een uitdaging is en het panel ondersteunt de opleiding in de verdere uitwerking hiervan. Het panel heeft vastgesteld dat nog veel in ontwikkeling is in de opleiding, wat gezien haar recente start te verwachten is. De verbetergerichtheid van de opleiding is een sterk punt. Het panel raadt aan duidelijk te communiceren naar de studenten op welke manier gevolg gegeven wordt aan verbeteringsuggesties.

Standaard 3: Toetsing

Er is een duidelijk uitgewerkt facultair toetsstelsel, met heldere regels en procedures. Het uitgetekende stelsel voor kwaliteitsborging wordt ook in de praktijk adequaat toegepast. Op het vlak van de validiteit heeft het panel vastgesteld dat de toetsing representatief is voor de beoogde leerdoelen en de leerstof. De betrouwbaarheid van de beoordelingen wordt bevorderd door collegiale toetsing van de tentamens, het vierogenprincipe voor beoordeling van stage en scriptie en het gebruik van standaardbeoordelingsformulieren en rubrics voor de beoordeling van vaardigheden en attitudes.

De beoordeling van de scriptie en stage gebeuren kwaliteitsvol. Voor de scripties zorgt het werken met twee beoordelaars, die op twee momenten onafhankelijk van elkaar een beoordeling geven, voor een betrouwbaar oordeel. Sterk vindt het panel dat kwaliteitsvolle rubrics werden uitgewerkt voor de beoordeling van de scripties. Voor de stages wordt gebruik gemaakt van een duidelijk beoordelingsformulier om het dagelijkse werk, dat een groot deel van het eindcijfer inhoudt, te beoordelen. Het panel vindt dat verdere consistentie en transparantie van de beoordeling bevorderd kan worden door ook voor de stages een rubric uit te werken.

Het panel stelde enerzijds vast dat de kwaliteit van de feedback op de beoordelingsformulieren van scripties en stageverslagen wisselend is. Anderzijds constateerde het ook dat de kwaliteit van de scripties gemiddeld aan de lage kant is. Het panel beveelt tegen die achtergrond EC en TC aan om met spoed werk te maken van de monitoring (a posteriori) van de kwaliteit van de stages en theses middels het nemen van een steekproef. Het heeft begrip voor de periode van intensieve reorganisatie die net achter de rug is en heeft er vertrouwen in dat door de oprichting van de TC opnieuw tempo gemaakt kan worden met de kwaliteitsborging van de toetsing.

Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties

Het panel raadpleegde met het oog op een toets van het behalen van het academische bachelorniveau een selectie van vijftien scripties en vijftien stageverslagen. Het stelde vast dat alle scripties van academisch bachelorniveau zijn, maar dat het niveau gemiddeld genomen laag is. Het raadt de opleiding aan initiatieven te nemen om deze kwaliteit te verbeteren. Hierbij moet er aandacht zijn voor de studeerbaarheid van het laatste onderwijsblok van de bacheloropleiding. Ook is er duidelijke ruimte voor verbetering van het niveau van de wetenschapsfilosofische reflectie in de scriptie. De kwaliteit van de stageverslagen vond het panel wisselend. Het concept van het stageverslag dient volgens het panel te worden aangepast, zodat het behalen van de praktische eindkwalificaties transparanter wordt. Daarnaast vindt het panel dat de academische reflectie op het eigen handelen in de stageverslagen beter kan. Een actievere coaching van de studenten tijdens het stagetraject met het oog op deze reflectie is daarbij een mogelijke werkwijze.

Dat de afgestudeerde bachelors vlot doorstromen naar de master en daar goede resultaten neerzetten, vindt het panel een verdere bevestiging van het behalen van de beoogde eindkwalificaties door de opleiding.

Masteropleiding Pedagogy and Education

De eerste lichting masterstudenten van de opleiding Pedagogy and Education (verder masteropleiding PW) van de EUR ging in 2014 van start. De opleiding heeft als doel pedagogen op te leiden wier academische kennis, vaardigheden en houding worden verworven in een grootstedelijke context die wordt gekenmerkt door culturele en sociaal-economische diversiteit. Studenten kunnen kiezen tussen drie masterspecialisaties: Orthopedagogiek, Gezinspedagogiek en Educational Sciences. Deze laatste specialisatie kent een Nederlands- en een Engelstalige variant. De masteropleiding PW bestaat uit 60 EC.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

Het panel komt tot de conclusie dat de EUR binnen de landelijke context een sterk en uniek profiel neerzet. De focus op de grootstedelijke context, de brede, multidisciplinaire benadering en de keuze voor PGO als didactisch concept vormen hierbij sleutelementen en zijn voor studenten een belangrijke reden om voor de EUR te kiezen. De profielen van de masterspecialisaties zijn volgens het panel helder geformuleerd en duidelijk afgebakend. Wel is het panel van mening dat de visie op de disciplinaire eigenheid van de pedagogiek binnen dit bredere kader verder aangescherpt kan worden.

Dit unieke profiel werd vertaald in ambitieuze eindkwalificaties, die voldoen aan de eisen op het vlak van niveau en oriëntatie en aansluiten bij het DSR. Het panel apprecieert dat voor het uitwerken van de eindtermen enerzijds de academische oriëntatie van de opleiding duidelijke invulling heeft gekregen en dat anderzijds de eindkwalificaties met het werkveld zijn afgestemd. Het panel waardeert dat studenten Orthopedagogiek de mogelijkheid krijgen om binnen de studie zowel de Basisregistratie als de Basisaantekening Diagnostiek te behalen.

Het panel vindt echter dat de eindkwalificaties op masterniveau nog duidelijker kunnen maken op welke manier de masterkwalificaties voortbouwen op de bachelor. Bovendien raadt het de opleiding aan het eigen profiel van de masteropleiding helderder in de eindkwalificaties te laten weerklinken. Hierbij kan ook overwogen worden om in de eindkwalificaties een duidelijkere plaats in te ruimen voor de verschillende masterspecialisaties.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het panel is van mening dat het curriculum coherent is en dat de blokstructuur voor een heldere opbouw zorgt. Sterk is dat in de blokken steeds zowel theoretische kennis als praktische vaardigheden worden geprogrammeerd en dat beide componenten zo veel mogelijk worden geïntegreerd. Het panel heeft vastgesteld dat de eindkwalificaties op adequate wijze worden

vertaald in het curriculum. Het vindt het mastercurriculum solide, met helder uitgewerkte vakinhouden. De verregaande integratie van blokken en practica is een sterk punt van het mastercurriculum. Het panel komt bovendien tot de conclusie dat de pre-master en de Academische pabo een adequate voorbereiding op de masteropleiding vormen.

Het panel apprecieert dat in het curriculum aanzienlijke ruimte wordt ingebouwd voor de ontwikkeling van vaardigheden en dat studenten de mogelijkheid krijgen om deze in realistische contexten toe te passen. Studenten dienen hiervoor echter hun eigen netwerk aan te spreken, wat het panel vanuit ethische overwegingen minder passend vindt. Het panel raadt aan de deontologische richtlijnen die hierbij gelden, verder aan te scherpen en te overwegen of andere werkwijzen, zoals het inoefenen van vaardigheden binnen de studentengroep, niet geschikter zijn. Ook de uitgebreide stage bereidt studenten goed voor op de beroepspraktijk. De aanwezige kwaliteitsomkadering borgt dat de stages op academisch masterniveau plaatsvinden. Wel beveelt het panel aan om in de bestaande procedures meer ruimte in te bouwen voor de coaching van studenten in de academische reflectie op het eigen professioneel handelen.

Het panel is tevreden over de kwaliteit en kwantiteit van de staf, al moeten blijvend inspanningen geleverd worden om staf aan te trekken met de nodige (klinische) werkveldexpertise. De opleiding beschikt met PGO over een sterk didactisch concept dat hand in hand gaat met kleinschalig, activerend onderwijs. De opleiding is zich zeer bewust dat de kwaliteit van de tutores cruciaal is voor het welslagen van PGO en voorziet in adequate selectiecriteria, een verplichte training en gerichte aansturing door de blok- en tutorcoördinator. De kwaliteit van de tutores wordt structureel gemonitord en is doorgaans goed. Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat deze kwaliteit nog niet constant is en bijgevolg blijvend dient te worden opgevolgd. Het panel vraagt duidelijker te communiceren dat niettegenstaande het strenge beleid inzake afwezigheden, oplossingen gezocht worden bij uitzonderlijke omstandigheden.

De opleiding is zich er van bewust dat verdere internationalisering een uitdaging is en het panel ondersteunt de opleiding in de verdere uitwerking hiervan. Het panel heeft vastgesteld dat nog veel in ontwikkeling is in de opleiding, wat gezien de zeer recente start van de opleiding te verwachten is. De verbetergerichtheid van de opleiding is een sterk punt, maar het panel raadt aan duidelijk te communiceren naar de studenten op welke manier gevolg gegeven wordt aan verbeteringsuggesties.

Standaard 3: Toetsing

Er is een duidelijk uitgewerkt facultair toetsstelsel, met heldere regels en procedures. Het uitgetekende stelsel voor kwaliteitsborging wordt ook in de praktijk adequaat toegepast. Op het vlak van de validiteit heeft het panel vastgesteld dat de toetsing representatief is voor de beoogde leerdoelen en de leerstof. De betrouwbaarheid van de beoordelingen wordt in de hand gewerkt door collegiale toetsing van de tentamens, het vierogenprincipe voor beoordeling van stage en scriptie en door het gebruik van standaardbeoordelingsformulieren en rubrics voor de beoordeling van vaardigheden en attitudes.

De beoordeling van de scriptie en stage gebeurt kwaliteitsvol. Voor de scripties zorgt het werken met twee beoordelaars, die op twee momenten onafhankelijk van elkaar een beoordeling geven, voor een betrouwbaar oordeel. Sterk vindt het panel dat kwaliteitsvolle rubrics werden uitgewerkt voor de beoordeling van de scripties. Voor de stages wordt gebruik gemaakt van een duidelijk beoordelingsformulier om het dagelijkse werk, dat een groot deel van het eindcijfer inhoudt, te beoordelen. Het panel vindt dat verdere consistentie en transparantie van de beoordeling bevorderd kan worden door ook voor de stages een rubric uit te werken.

Het panel stelde enerzijds vast dat de kwaliteit van de feedback op de beoordelingsformulieren van scripties en stageverslagen wisselend is. Anderzijds constateerde het ook dat de kwaliteit van de scripties gemiddeld aan de lage kant is. Het panel beveelt tegen die achtergrond EC en TC aan om met spoed werk te maken van de monitoring (a posteriori) van de kwaliteit van de stages en theses middels het nemen van een steekproef. Het heeft begrip voor de periode van intensieve

reorganisatie die net achter de rug is en heeft er vertrouwen in dat door de oprichting van de TC opnieuw tempo gemaakt kan worden met de kwaliteitsborging van de toetsing.

Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties

Het panel raadpleegde, met het oog op een toets van het behalen van het academische masterniveau, een selectie van vijftien scripties en vijftien stageverslagen. De masterscripties vond het panel van passende kwaliteit, al is er ook op masterniveau ruimte om de kwaliteit van de wetenschapsfilosofische reflectie in de scripties te verbeteren. Voor de masterstages geldt net als voor de bachelorstages dat ze studenten in staat stellen het beoogde niveau te halen, maar dat de opleiding ervoor dient te zorgen dat het stageverslag representatief is voor de behaalde eindkwalificaties. Ook op masterniveau vindt het panel dat de academische reflectie op het eigen handelen beter kan.

Het panel heeft kennisgemaakt met verbaal sterke, kritisch ingestelde alumni en ziet dit als een verdere bevestiging van het behaalde eindniveau. De alumni zijn zeer tevreden over het bereikte niveau, het feit dat ze snel een baan vinden en de mate waarin PGO bijdraagt tot de ontwikkeling van algemene vaardigheden die breed inzetbaar zijn. Het panel raadt de opleiding aan een alumninetwerk op te zetten.

Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding Pedagogy and Education

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van het panel verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 27 maart 2018

Prof. dr. Carla Vlaskamp

Dr. Jetje de Groof

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde eindkwalificaties tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen

Het panel raadpleegde het domeinspecifieke referentiekader (DSR) dat werd opgesteld door de Kamer Pedagogiek en Onderwijskunde van de Vereniging van Universiteiten (VSNU) (zie ook bijlage 2). In dit DSR worden de bachelor- en masteropleiding als een organisch, op elkaar aansluitend geheel beschouwd. De beoogde landelijke eindkwalificaties worden in het DSR voor de bachelor- en masteropleiding per onderdeel van de Dublindescriptoren als één geheel beschreven, waarbij voor de masteropleiding steeds wordt aangegeven welke verdieping van toepassing is ten aanzien van de bacheloropleiding.

Het panel vindt dat de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen (PW) en de masteropleiding 'Pedagogy and Education' (verder 'masteropleiding PW') binnen dit landelijke kader een duidelijke en ambitieuze eigen visie hebben uitgewerkt. De Rotterdamse opleidingen leggen de nadruk op culturele en sociaal-economische diversiteit in een grootstedelijke context. De 'couleur locale' krijgt bovendien vorm door de brede, multidisciplinaire insteek van zowel bachelor- als masteropleiding. Deze komt enerzijds tot uiting door de integratie van de onderwijswetenschappen in de bacheloropleiding en het aanbod van drie specialisaties in de master (Educational Sciences, Orthopedagogiek, Gezinspedagogiek). Anderzijds wordt, met name in de bacheloropleiding, beoogd om kennis en inzicht aan te bieden van de psychologie, criminologie en sociologie, om het perspectief op de pedagogische wetenschappen te verrijken. De keuze voor probleemgestuurd onderwijs (PGO) als didactisch model (zie ook standaard 2) geeft verdere kleuring aan het Rotterdamse profiel. Het panel stelde tijdens de gesprekken met studenten en alumni vast dat deze specifieke kenmerken in belangrijke mate bijdragen tot de keuze voor de EUR.

Het panel vroeg bij verschillende gespreksgroepen naar de visie op de disciplinaire eigenheid van de pedagogiek binnen dit multidisciplinaire profiel, aangezien deze niet scherp geformuleerd was in de voorbereidende documenten. Gaandeweg kreeg het panel meer zicht op de pedagogische sturing van de opleiding. Het stelde vast dat plaats gemaakt wordt voor het vakgebied van de pedagogiek in haar volledige breedte, met aandacht voor de verschillende tradities die er deel van uitmaken. Het opleidingsmanagement legde enerzijds uit dat deze visie met name bij de start van de bacheloropleiding in 2011 prominent op de radar stond en sturend was bij de ontwikkeling van het curriculum. Anderzijds was er ook erkenning dat de pedagogische fundering van de bredere visie beter geëxpliciteerd dient te worden, zodat deze ook duidelijk gecommuniceerd kan worden aan (nieuwe) docenten en studenten.

Het panel is van mening dat de unieke profielen van de bachelor- en masteropleiding vertaald zijn in ambitieuze eindkwalificaties. Het apprecieert dat ze nauw aansluiten bij het DSR en de Dublindescriptoren en stelde vast dat de eindkwalificaties respectievelijk op bachelor- en op masterniveau zijn geformuleerd. De academische oriëntatie van de programma's is onder meer

duidelijk door aandacht voor algemene academische kennis en academische vaardigheden. Het panel stelde bovendien vast dat de eindkwalificaties zijn opgesteld in samenwerking met het werkveld.

Bacheloropleiding

Het panel vindt dat de eindkwalificaties voor de bacheloropleiding helder geformuleerd zijn. Samen met een kernachtige inleidende tekst vertalen ze op concrete wijze de speerpunten van de opleiding. Er is aandacht voor het verwerven van academische kennis en vaardigheden en het belang van kritische reflectie op basis van een ethisch kader wordt onderkend. Het panel waardeert dat in de eindkwalificaties ook de brede inleiding in de belangrijkste theoretische tradities van de pedagogische wetenschappen is meegenomen. De grootstedelijke context wordt expliciet benoemd als context waarin de opvoeding van kinderen een eigen meervoudige probleembenadering kent. Het opleiden vanuit een breed spectrum van disciplines wordt gelinkt aan het latere professionele functioneren van afgestudeerden in een pedagogische beleidsomgeving en/of op het (raak)vlak van onderwijs, jeugdzorg, gezondheidszorg, justitie en maatschappelijk werk. Dat de eindkwalificaties zijn ingedeeld volgens de Dublindescriptoren biedt volgens het panel bovendien houvast op het vlak van niveau en oriëntatie van de opleiding.

Masteropleiding

Voor de eindkwalificaties van de masteropleiding werd niet voor een indeling volgens de Dublindescriptoren gekozen. Hierdoor was het voor het panel niet steeds duidelijk op welke manier de masteropleiding beoogt voort te bouwen op de eindkwalificaties van de bacheloropleiding. Bovendien zijn de eindkwalificaties algemener geformuleerd dan op bachelorniveau. Hierdoor maken ze de sleutelementen van het Rotterdamse profiel minder concreet. Het viel het panel ten slotte op dat in de eindkwalificaties geen onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende masterspecialisaties. Het panel waardeert dat masterstudenten Orthopedagogiek in staat worden gesteld de Basisaantekening Diagnostiek te behalen via de masterstage.

Overwegingen

Het panel komt tot de conclusie dat de EUR binnen de landelijke context zowel op bachelor- als op masterniveau een sterk en uniek profiel neerzet. De focus op de grootstedelijke context, de brede, multidisciplinaire benadering en de keuze voor PGO als didactisch concept vormen hierbij sleutelementen en zijn voor studenten een belangrijke reden om voor de EUR te kiezen. Wel is het panel van mening dat de visie op de disciplinaire eigenheid van de pedagogiek binnen dit bredere kader verder aangescherpt dient te worden, zodat dit mede sturing kan geven bij de verdere ontwikkeling van de opleiding.

De bachelor- en masteropleiding hebben dit unieke profiel vertaald in ambitieuze eindkwalificaties, die voldoen aan de eisen op het vlak van niveau en oriëntatie. Ze sluiten nauw aan bij het DSR en zijn in lijn met de Dublindescriptoren geformuleerd. Het panel apprecieert dat voor het uitwerken van de eindtermen enerzijds de academische oriëntatie van de opleiding duidelijke invulling heeft gekregen en waardeert hierin met name de klemtoon op algemeen academische kennis. Anderzijds apprecieert het panel dat de eindkwalificaties ook met het werkveld zijn afgestemd.

Bacheloropleiding

Met name de eindkwalificaties op bachelorniveau vindt het panel helder geformuleerd en een scherpe en kernachtige vertaling van het specifieke profiel van de opleiding. De grootstedelijke omgeving als unieke context loopt als een rode draad door de eindkwalificaties heen. Sterk vindt het panel de manier waarop de brede, multidisciplinaire benadering van de opleiding aan de latere beroepscontext wordt gelinkt.

Masteropleiding

De profielen van de masterspecialisaties zijn volgens het panel helder geformuleerd en duidelijk afgebakend. Er is echter ruimte voor verbetering wat betreft de formulering van de eindkwalificaties. Ten eerste kan duidelijker gemaakt worden op welke manier de masterkwalificaties voortbouwen op de bachelor, aangezien beide opleidingen door het DSR als één organisch geheel worden beschouwd. Ten tweede stelt het panel vast dat de eindkwalificaties op masterniveau algemeen zijn geformuleerd. Het doet de aanbeveling het eigen profiel van de masteropleiding helderder in de eindkwalificaties te laten weerklinken. Hierbij kan ook overwogen worden om een duidelijkere plaats in te ruimen voor de verschillende masterspecialisaties. Het panel waardeert dat studenten Orthopedagogiek de mogelijkheid krijgen om de Basisaantekening Diagnostiek binnen de studie te behalen, wat aantoont dat de opleiding zich ook nadrukkelijk richt op het functioneren in de latere beroepscontext.

Conclusie

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'goed'.

Masteropleiding Pedagogy and Education: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Onderwijsvisie en didactisch concept

Het panel is van mening dat de bachelor- en masteropleiding een sterke didactische visie hebben uitgewerkt, die steunt op het principe van PGO. Studenten werken gedurende hun hele studie in kleine groepen van tien tot twaalf studenten ('onderwijsgroepen'), die tweemaal per week samen komen onder begeleiding van een tutor, om academisch of professioneel relevante problemen te analyseren. Hierbij wordt steeds hetzelfde stramien gevolgd. De analyse van de problemen gebeurt op basis van de voorkennis van de studenten, wat leidt tot het formuleren van hypothesen over hoe het probleem verklaard kan worden en het stellen van leerdoelen die door middel van zelfstudie worden nagestreefd. De bestudeerde leerstof wordt vervolgens nabesproken met het oog op verdere verdieping en verduidelijking. De nadruk van PGO ligt op zelfstudie en eigenaarschap van het leerproces. Het aantal colleges is in de bachelor- en masteropleiding beperkt tot twee uur per week. Per blok wisselt de samenstelling van de tutorgroep, zodat studenten elkaar snel leren kennen, maar ook kennis kunnen maken met een mix van tutores.

Op basis van gesprekken met verschillende geledingen stelt het panel vast dat de opleiding de nodige omkadering biedt om het PGO kwaliteitsvol te kunnen uitvoeren. Docenten volgen een meerdaags PGO-BKO-traject. Dit zorgt ervoor dat blokcoördinatoren getraind zijn om problemen volgens de PGO-systematiek te construeren. Daarnaast is er veel aandacht voor de kwaliteit van de tutores. In PGO is de tutor de procesbegeleider, die studenten helpt de juiste vragen te stellen en zo tot verdieping te komen. Met dit doel voor ogen is een driedaagse opleiding verplicht voor alle tutores. Blokcoördinatoren overleggen wekelijks met de tutores die worden ingezet in hun blok. Voor elk blok wordt bovendien een tutorinstructie uitgewerkt. Het panel stelde vast dat deze tutorinstructies gedetailleerde aanwijzingen bevatten om met de studentengroep tot de nodige verdieping van de leerstof te komen. De tutorcoördinator organiseert daarenboven

intervisiemomenten voor tutores. Het panel sluit zich bij de opleiding aan dat deze omkadering van de tutores een noodzakelijke voorwaarde voor het slagen van het PGO-proces is. De tutores spelen immers een sleutelrol binnen PGO, maar zijn vaak pas afgestudeerd als master en dus nog relatief jong en onervaren.

Een andere maatregel met het oog op een voldoende kwaliteit van PGO is dat meer ondersteuning wordt geboden in het eerste (Ba 1) en tweede (Ba 2) bachelorjaar, waar twee onderwijsgroepbijeenkomsten worden voorzien en de tutor een meer sturende rol heeft. In het derde bachelorjaar (Ba 3) en de master wordt slechts één bijeenkomst georganiseerd. De verwachting is dat de studenten dan in grote mate zelfstandig werken. De kwaliteit van de bijdrage van de studenten wordt voortdurend beoordeeld als onderdeel van het professioneel gedrag van de student (zie ook standaard 3). Het panel waardeert bovendien dat PGO als leidend didactisch concept wordt gehanteerd, maar dat er flexibel mee wordt omgesprongen indien hier aanleiding toe is. Zo vernam het tijdens de gesprekken dat voor Statistiek en Wetenschapsfilosofie een aantal basisbegrippen in een hoorcollege worden aangeboden.

Het panel ging met verschillende gespreksgroepen dieper in op het beleid rondom afwezigheid. Studenten mogen maximaal drie PGO-sessies missen en krijgen bij afwezigheid steeds een vervangende opdracht. Het opleidingsmanagement en de studieadviseur legden uit dat deze maatregelen noodzakelijk zijn omdat de aanwezigheid van en interactie door studenten de motor van PGO vormen en daarom cruciaal zijn om de leerdoelen te bereiken. Een aantal studenten met wie het panel sprak hadden het idee dat wie door persoonlijke omstandigheden of ziekte meer dan drie sessies mist, een reële kans loopt op een negatief Bindend Studieadvies (BSA). Dit zorgt voor de nodige stress. Het opleidingsmanagement weersprak dit en gaf aan zich bewust te zijn van haar zorgplicht. Bij persoonlijke omstandigheden of ziekte wordt steeds naar een oplossing gezocht. Het panel raadt aan dit (nog) beter te communiceren aan de studenten.

Het panel waardeert dat de opleidingen zich inzetten om het vaardighedenonderwijs een prominente plaats te geven in het curriculum. De keuze om wetenschappelijke kennis en vaardigheden (toepassing in de praktijk) in de opleiding zo veel mogelijk te verbinden, is volgens het panel een sterk punt. Voor de 'Methoden en Technieken' (M&T)-blokken kiest de opleidingen voor 'activity-based statistics' (ASE). Door studenten van in het begin te laten werken met gesimuleerde datasets en realistische onderzoeksvragen, stijgt hun motivatie. Er wordt sterk ingezet op het begrijpen van de stof en het activeren van de student door het geleerde in verschillende vakken te herhalen, een aanpak die het panel sterk vindt.

De bachelor- en masterstudenten en alumni waren allen zeer enthousiast over de gecreëerde leeromgeving. Ze waren met name lovend over de wijze waarop het werken in kleine groepen aanzet tot actieve deelname en zo leidt tot meer diepgang. Ze illustreerden hoe in de practica zo veel mogelijk realistische scenario's worden gecreëerd, zodat de studenten zich gaandeweg kunnen voorbereiden op reële praktijksituaties. Ook de specifieke combinatie van kennisvergaring en toepassing sprak de studenten aan. Studenten en alumni waren overwegend positief over de kwaliteit van de tutores, maar illustreerden ook hoe de kwaliteit soms wisselend kan zijn. Het panel vernam bovendien hoe in de masterspecialisaties Onderwijswetenschappen en Gezinspedagogiek enkel nog de blokcoördinatoren als tutor optreden en deze problematiek daar dus minder speelt. Tegelijkertijd stelde het panel tijdens het gesprek met de Opleidingscommissie (OC) vast dat de kwaliteit van de tutores deel uitmaakt van de evaluaties die studenten na elk blok verplicht invullen (zie 'studentbetrokkenheid'). Op basis van een recent voorbeeld werd geïllustreerd hoe via de tutorcoördinator ingegrepen wordt indien nodig.

Bachelorprogramma

Het programma van de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen omvat 180 EC en is ingedeeld in acht blokken van vijf weken. Het is samengesteld uit het basiscurriculum (120 EC), de keuzeruimte (15 EC) en een verdiepend deel (45 EC). Het basiscurriculum omvat het eerste bachelorjaar (Ba 1) en het tweede bachelorjaar (Ba 2). De keuzeruimte (Ba 3) is bedoeld voor

verbreding. De EUR biedt minoren aan met een standaardomvang van 15 EC. Daarnaast kunnen studenten de keuzeruimte invullen door vakken te volgen aan een andere Nederlandse of buitenlandse universiteit. In het verdiepende deel van Ba 3 kan de student kiezen uit twee voorsorteertrajecten (15 EC). Pedagogiek sorteert voor op de masterspecialisaties Gezinspedagogiek en Orthopedagogiek en Onderwijswetenschappen leidt studenten toe naar de masterspecialisatie Educational Sciences. De studenten gaven tijdens het locatiebezoek aan dat het voorsorteertraject hen adequaat had ingelicht over en voorbereid op de masterspecialisaties. De bachelor wordt afgesloten met een generiek deel dat bestaat uit een M&T-blok (7,5 EC), een praktijk- en/of onderzoeksstage (13 EC) en de bachelorscriptie (7,5 EC). Een volledig overzicht van het curriculum is raadpleegbaar in bijlage 4.

Het panel stelde in de 'matrix eindkwalificaties-vakken bachelor PW' vast dat het programma zodanig is ingericht dat de student in staat is de beoogde eindkwalificaties te behalen. Hiertoe zijn de eindtermen vertaald naar concrete leerdoelstellingen per blok. Op basis van de vakbeschrijvingen, een selectie van studiemateriaal en de gesprekken tijdens het locatiebezoek, onderzocht het panel op welke manier de visie en eindkwalificaties vertaald worden in het curriculum.

Studenten en alumni illustreerden hoe diversiteit en grootstedelijkheid enerzijds als expliciete thema's van een aantal blokken naar voren komen, maar anderzijds ook in andere vakken aangeraakt worden. Ook de multidisciplinaire ambitie van de opleiding komt duidelijk in het curriculum terug via interdisciplinaire vakken en de multidisciplinaire behandeling van problemen.

Het panel vroeg herhaaldelijk naar de mate waarin en de wijze waarop de pedagogische disciplinaire eigenheid ingang vindt in het curriculum en stelde in de vakinhouden vast dat studenten op adequate wijze kennis maken met en verdieping krijgen in de pedagogische traditie. De docenten en OC bevestigden er bovendien actief op aan te sturen dat in het PGO de problemen ook steeds pedagogisch gekaderd worden, waarbij de pedagogiek als empirische en als normatieve wetenschap wordt benaderd. Dit beeld werd door de studenten bevestigd. Het panel is echter van mening dat de pedagogische inslag van de opleiding nog beter verankerd zou kunnen worden, bijvoorbeeld door te werken met een leerlijn. Het geeft hierbij de suggestie mee om voor sommige grondbegrippen af te wijken van de PGO-methodiek en deze eerder in een hoorcollege aan de studenten aan te reiken, zoals ook voor sommige concepten van Wetenschapsfilosofie en Statistiek nu reeds gebeurt (zie 'Onderwijsvisie en didactisch concept').

Ook werd in het curriculum de ruimte voor wetenschapsfilosofische reflectie onder de loep genomen. Aanleiding hiertoe was onder meer de vaststelling dat de reflectie in een aantal van de scripties die het panel consulteerde, niet sterk was uitgewerkt (zie standaard 4). Het panel stelde vast dat Wetenschapsfilosofie als apart vak pas aan het einde van het derde bachelorjaar aan bod komt. Voordien zijn er weliswaar elementen in vakken aanwezig, maar deze worden nog niet aan elkaar gekoppeld. De opleiding is zich ervan bewust dat dit een werkpunt is. Het panel beveelt aan de geplande verbeteracties op dit vlak te implementeren en de wetenschapsfilosofische leerlijn vanaf Ba 1 te versterken.

Verder ging het panel dieper in op de manier waarop het vaardighedenonderwijs wordt ingevuld. Het waardeert dat een divers scala aan vaardigheden wordt aangeboden. Aan elk blok is een practicum gekoppeld dat thematisch zoveel mogelijk aansluit bij het blok. Het panel ondersteunt de beslissing van de opleiding om het academisch schrijfonderwijs te versterken door naast de leerlijn academisch schrijven plaats te ruimen voor twee practica Academische schrijfvaardigheden. Het stelde bovendien vast dat alle diagnostische vaardigheden in de bacheloropleiding aan bod komen en dat op die manier goed voorbereid wordt op de masteropleiding. Studenten krijgen de mogelijkheid om deze vaardigheden in realistische contexten te oefenen, wat het panel ten zeerste apprecieert. Ze dienen hiervoor echter hun eigen netwerk aan te spreken, wat het panel vanuit ethische overwegingen minder passend vindt. Het opleidingsmanagement lichtte toe hoe geen volledige tests afgenomen worden en op voorhand wordt afgesproken dat de ouders de resultaten

van de test niet ontvangen. Het panel is echter van mening dat de EUR nog beter dient na te gaan wat de mogelijke ethische implicaties van de gehanteerde werkwijzen zijn. Het raadt aan de deontologische richtlijnen verder aan te scherpen en te overwegen of andere werkwijzen niet te verkiezen zijn, zoals het inoefenen binnen de studentengroep. Met het oog op de logische opbouw van de vaardigheden in het curriculum vraagt het panel bovendien opnieuw te bekijken of Testvaardigheden 1 chronologisch voor Gespreksvaardigheden 1 dient geprogrammeerd te worden, zoals nu het geval is.

Om het vaardighedenonderwijs financieel haalbaar te maken, werkt de opleiding met een mix van docentintensief (met trainers en docenten) en docentextensief onderwijs. De EUR zet op bachelorniveau twee digitale interactieve oefenprogramma's in (VIPs) in voor de training van basis- en gevorderde gespreksvaardigheden en voor de training van schrijfvaardigheden. Het panel raadpleegde deze oefenprogramma's. Hoewel ze adequaat uitgewerkt zijn, ontbreekt het grootstedelijke element en zijn ze niet up-to-date met de laatste richtlijnen. Het panel vraagt hier bij de verdere uitwerking rekening mee te houden, maar vernam dat de trainingen voor gespreksvaardigheden sowieso herzien worden. Studenten hadden geen bijzondere opmerkingen over de VIPs.

Het panel constateerde dat het methoden- en techniekenonderwijs (M&T) op adequate wijze vertegenwoordigd is in het curriculum. Het werd het panel na consultatie van de vakbeschrijvingen en leermiddelen en de gesprekken met studenten duidelijk dat de opbouw van het statistiekonderwijs goed in elkaar zit. Naast expliciete aandacht in het M&T-blok komen in verschillende vakken onderdelen van de M&T-blokken (methodologie en statistiek) opnieuw aan bod (zie ook 'Activity Based Statistics' in 'Onderwijsvisie en didactisch concept'). Het panel waardeert dat concrete stappen genomen zijn om de positie van het kwalitatief onderzoek in de opleiding te versterken. Zo is één van de practica nu expliciet gericht op kwalitatief onderzoek en worden ook docenten aangetrokken met expertise in kwalitatief onderzoek.

Het panel ging bovendien uitgebreid in op de manier waarop in de opleiding de coherentie van het curriculum wordt bewaakt. Het stelde vast dat verschillende verbetertrajecten lopend zijn met het oog op het verbeteren van horizontale en verticale afstemming, zoals het versterken van het schrijfonderwijs. Uit de gesprekken concludeert het panel dat intensief wordt afgestemd, zowel tussen de blokken (onder meer via planningsgroepen) als binnen de blokken (wekelijks overleg tussen blokcoördinatoren en tutoeren). OC en opleidingsmanagement gaven duidelijk aan dat zij het curriculum als geheel en de visie van de opleiding daarin bewaken. Studenten en alumni illustreerden hoe zij het curriculum als samenhangend ervaren hebben. Ze legden uit hoe, niettegenstaande de sequentiële opbouw van het curriculum, steeds de link gemaakt wordt met andere blokken. In de onderwijsgroepen wordt standaard teruggegrepen op de blokken die gelinkt zijn aan het probleem dat voorligt.

Masterprogramma

De masteropleiding PW bestaat uit 60 EC. Net als in de bacheloropleiding is gekozen voor een vaste structuur, waarbij de student in de eerste helft van het masterjaar vier blokken van vijf weken doorloopt, steeds met een bijhorend practicum. De tweede helft van het masterjaar besteedt de student volledig aan de praktijk- en/of onderzoeksstage (20 EC) en de masterscriptie (12 EC). Elke masterspecialisatie kent drie blokken die specifiek zijn voor de gekozen specialisatie (21 EC) en een blok dat gericht is op geavanceerde onderzoeks- en analysemethoden (7 EC). Voor alle specialisaties geldt dat er een verdieping is van de basisstof die in de bachelor werd aangeboden. Het panel stelde vast dat net als in de bacheloropleiding via regelmatig overleg de coherentie van het curriculum wordt geborgd. Een volledig overzicht van het curriculum is raadpleegbaar in bijlage 4.

Het panel stelde in de 'matrix eindkwalificaties-vakken master PW' vast dat het programma van de masteropleiding zodanig is ingericht dat de student in staat is de beoogde eindkwalificaties van het programma te behalen. Het panel vindt het curriculum solide uitgewerkt en is van mening dat de

profielen van de verschillende masterspecialisaties ook in de manier waarop de vakken zijn ingevuld en uitgewerkt helder zijn. Het stelde zich op basis van de voorbereidende documenten aanvankelijk de vraag of de studiepunten die voorzien worden voor de skillstraining (2 EC) voldoende zijn voor het verwerven van de beoogde vaardigheden. Uit gesprekken met studenten en alumni en de raadpleging van de vakbeschrijvingen concludeert het panel dat blokken en practica in de master veel meer dan in de bachelor een geïntegreerd geheel vormen. De 5 EC voor de blokken en de 2 EC voor de practica moeten dus als één geheel beschouwd worden. Zij worden door de studenten ook op die manier ervaren. Het panel is van mening dat deze verregaande integratie een sterk punt van het mastercurriculum is. Het stelde bovendien vast dat de Orthopedagogiekstudenten door middel van de practica in staat worden gesteld de volledige diagnostische cyclus te doorlopen.

Academische pabo

De EUR biedt in samenwerking met de Hogeschool Rotterdam ook een vierjarige Academische pabo (AcPa) aan. De eerste vier jaar zijn de studenten ingeschreven aan de Hogeschool Rotterdam, waarbij ze aan bepaalde blokken deelnemen en hierbij gemengd worden met de reguliere bachelorstudenten. Na vier jaar behalen de studenten hun pabo-diploma aan de Hogeschool Rotterdam en hun bachelordiploma PW en worden ze direct toegelaten tot de masteropleiding PW. Tijdens de gesprekken vernam het panel dat er soms overlap is tussen de inhouden die tijdens de Academische pabo aan de Hogeschool Rotterdam worden behandeld en wat aan de EUR wordt aangekaart. Het opleidingsmanagement lichtte toe hoe er voortdurende afstemming is met de pabo-coördinatoren. Studenten hebben soms het gevoel dat er overlap is omdat gelijkaardige thema's worden behandeld. Aan de EUR worden deze echter vanuit een academisch perspectief belicht, wat noodzakelijk is met het oog op de borging van de kwaliteit van de instroom in de master vanuit de pabo. De opleiding gaf toe dat er ruimte voor verbetering is in de manier waarop dit aan de studenten wordt gecommuniceerd.

Stage en scriptie in bachelor- en masteropleiding

De scriptie en de stage vormen in zowel de bachelor- als de masteropleiding samen de afsluitende proeve van bekwaamheid van de student. De scriptie staat in de bachelor voor een studielast van 7,5 EC, in de master is dit 12 EC. De bachelorscriptie is een literatuurstudie of een empirisch onderzoek dat wordt begeleid door een docent die deel uitmaakt van de wetenschappelijke staf van de opleiding PW. Het panel stelde vast in de selectie van bachelorscripties die het evalueerde, dat sommige scripties door een tutor werden begeleid. Uitgelegd werd dat een aantal seniortutoren, die beschikken over twee masterdiploma's, ingezet kunnen worden voor de begeleiding. De masterscriptie is een verslag van een empirisch onderzoek of een systematische review en wordt begeleid door een gepromoveerd docent van de staf van de opleiding PW.

Het panel ging met de studenten in gesprek over de manier waarop de keuze voor het thesisonderwerp en de begeleider tot stand komt. Het vernam dat studenten zowel zelf een onderwerp kunnen voorstellen, als kunnen kiezen uit een lijst van mogelijke thema's. Het opleidingsmanagement lichtte toe hoe bij aanvang van de scriptie een onderzoeksvoorstel dient te worden goedgekeurd (bachelor) of beoordeeld (master) door de eerste en tweede beoordelaar, wat het panel een goede werkwijze vindt. Wel vindt het panel dat studenten beter begeleid moeten worden in de afbakening van hun scriptie-onderwerp. Dit is met name belangrijk op bachelorniveau, waar studenten slechts beperkte tijd beschikbaar hebben voor de scriptie.

De stage vormt het sluitstuk van het vaardighedenonderwijs en staat in de bacheloropleiding voor 13 EC; in de masteropleiding neemt ze 20 EC in beslag. Studenten kunnen in de bachelor en de master kiezen tussen drie stagevarianten, namelijk een praktijkstage, een onderzoeksstage en een gecombineerde stage (praktijk/onderzoek). Het panel stelde vast dat de opleiding duidelijke stagehandleidingen voor de bachelor- en de masteropleiding heeft opgesteld.

Het panel bevroeg tijdens het locatiebezoek waarom reeds in de bachelor bewust gekozen is voor een uitgebreide stage. Uitgelegd werd dat de opleiding omwille van de handelsgerichte aard van de pedagogiek overtuigd is van het belang van praktijkgerichte ervaring. Een andere overweging is dat het voor studenten moeilijk is om stageplekken te vinden indien de stage een kleinere omvang heeft. Het panel stelde echter vast dat de bachelorstage en -scriptie in hetzelfde blok zijn geprogrammeerd en dat dit voor studenten een duidelijke piekbelasting oplevert (zie ook 'Studeerbaarheid, monitoring, doorstroom').

Ook werd onderzocht op welke manier de kwaliteit van de stages gegarandeerd wordt. Het panel stelde vast dat voor bachelor en master uitgebreide protocollen voorhanden zijn die de criteria vastleggen waar stageplekken aan moeten voldoen. De begeleiding van de stage gebeurt enerzijds door de stage-instelling, waar een academisch geschoolde (ortho)pedagoog, onderwijswetenschapper of andere gedragswetenschapper de begeleiding op zich neemt. Gedurende het stagetraject is er contact tussen de stage-instelling en de opleiding, onder andere via een tussentijdse evaluatie. Ook moeten studenten deelnemen aan twee intervisiebijeenkomsten. De praktijkstage bij de masterspecialisatie Orthopedagogiek dient een klinische stage te zijn om te voldoen aan de eisen van de NVO.

Het panel vernam van de studenten dat het vinden van stageplaatsen niet altijd makkelijk is. Het opleidingsmanagement legde uit hoe met name stageplaatsen die in aanmerking komen om de basisaantekening te behalen een uitdaging vormen; onderzoeksstages zijn makkelijker te vinden. In de voorlichting aan de studenten wordt duidelijk benadrukt dat een onderzoeksstage niet tot de Basisregistratie of Basisaantekening Diagnostiek kan leiden.

Het panel ging, op basis van de vaststelling dat de kwaliteit van de academische reflectie in de stageverslagen mager was, in gesprek over de manier waarop studenten tijdens hun stageproces gecoacht worden om tot deze reflectie te komen. Docenten en opleidingsmanagement erkenden dat hier in de intervisiemomenten en de tussentijdse evaluaties nog meer aandacht aan kan worden besteed.

Studeerbaarheid, monitoring, doorstroom, toelating

Studenten vinden het programma intensief, maar goed studeerbaar. Bij aanvang van de studie maakt de kennismaking met PGO het programma pittiger, maar na verloop van tijd ontwikkelen de studenten een bedrevenheid, bijvoorbeeld op het vlak van het doornemen van wetenschappelijke artikelen, zodat ze minder intensief met de studie bezig zijn. Studenten legden uit dat de studeerbaarheid ook in de hand wordt gewerkt doordat PGO vereist dat studenten samen aan problemen werken en de taken dus verdeeld kunnen worden. Alumni en studenten illustreerden hoe PGO studenten dwingt om regelmatig te studeren ('micro-deadlining'), zodat de inspanning constant is en er minder sprake is van piekbelasting.

Het panel onderzocht de studiebelasting in het laatste blok van de bacheloropleiding, waar thesis en stage samenvallen. Studenten die een thesisonderwerp hebben dat aansluit op de stage gaven aan de combinatie behapbaar te vinden. Anderen, die een praktijkstage deden en waarbij het thesisonderwerp niet bij de stage aansloot, vinden de combinatie zwaar. Sommige studenten gaven aan dit opgelost te hebben door al vroeger te starten met de stage. Masterstudenten en alumni legden uit hoe ook in de master de combinatie van scriptie en stage pittig is. Ook is het moeilijk de Basisaantekening Diagnostiek te halen binnen de omvang die voor de stage is voorzien, zodat studenten die deze ambitie hebben eveneens vaak het risico lopen op studievertraging.

De studeerbaarheid wordt in de bacheloropleiding in de hand gewerkt via 'Nominaal is Normaal' (N=N), dat in 2012-2013 EUR-breed werd ingevoerd. Bij N=N wordt 60 studiepunten als de norm voor BSA gehanteerd, waardoor studenten gemotiveerd worden om alle studiepunten in het eerste jaar in één jaar te halen. Er zijn een beperkt aantal herkansingen, wat betekent dat studenten slechts twee van de acht bloktoetsen en twee van de acht practicumtoetsen mogen herkansen. Studenten kunnen echter in de eerste twee bachelorjaren toetsen van onderwijsonderdelen met

elkaar compenseren. Het panel vernam dat vakken vanaf een 4 gecompenseerd kunnen worden, maar dit kan alleen indien het gemiddelde voor alle blok- of practicumtoetsen boven de 6 ligt. In dat geval kan enerzijds binnen de practica (vaardighedenonderwijs) en anderzijds binnen de blokken (kennis) gecompenseerd worden. Practicumtoetsen kunnen met andere woorden niet met bloktoetsen worden gecompenseerd.

Onderzoek heeft uitgewezen dat studenten die de motivatie en capaciteiten hebben om het programma te halen, via N=N geen onnodige studievertraging oplopen. Gebleken is dat studenten die veelvuldig onvoldoendes hebben geen baat hebben bij N=N en het programma ook bij deze regeling meestal verlaten, bijvoorbeeld na een BSA. De opleiding heeft bovendien een systeem van vroege opsporing van studenten met studiemoeilijkheden opgezet. Studenten met onvoldoende studieprestaties worden in Ba 1 al in de eerste drie maanden van de studie uitgenodigd.

Naast studenten die een academische bacheloropleiding hebben genoten, staat de masteropleiding ook open voor studenten van de Academische pabo, voor studenten die een relevante hbo-opleiding in het sociale domein hebben afgerond en voor studenten die een aanverwant academisch bachelordiploma op zak hebben. Deze laatste twee groepen dienen een pre-master met goed gevolg af te ronden. De pre-master bestaat uit drie richtingen: Gezinspedagogiek, Onderwijswetenschappen en Orthopedagogiek. Studenten die de pre-master gevolgd hadden, gaven aan dat deze pittig was, maar dat de werkervaring die ze reeds hadden hen had geholpen. Ze gaven aan de pre-master een goede voorbereiding op de master te vinden.

Staf

Het panel is van mening dat de opleiding beschikt over een sterk docententeam. Bovendien neemt de opleiding de nodige stappen om de kwaliteit van het docententeam voortdurend te waarborgen. Stafleden hebben in principe een aanstelling van 60% onderwijs en 40% onderzoek. Het panel stelde vast dat het toezien op de werkdruk en het vrijwaren van de onderzoekstijd een prioriteit is. Er werden ook extra docenten aangenomen in recente periode om de werkdruk te verminderen. Het panel kreeg van de docenten geen klachten in verband met de werkdruk. Studenten en alumni waren lovend over de kwaliteit en beschikbaarheid van de docenten.

Bijna alle docenten die betrokken zijn bij de masteropleiding zijn gepromoveerd en actief als wetenschappelijk onderzoeker in de pedagogische wetenschappen, onderwijskunde of psychologie. Stafleden dienen een basiskwalificatie Onderwijs (BKO) te bezitten of te behalen ten laatste twee jaar na aanstelling. Standaard volgen bovendien alle stafleden die als blokcoördinator optreden de Advanced-PGO-training (zie 'Onderwijsvisie en didactisch concept'). De Senior kwalificatie Onderwijs (SKO) is ook reeds door enkele docenten behaald. Stafleden met een regiefunctie kunnen ook de Leergang Onderwijskundig Leiderschap (LOL) volgen. Ook de tutoeren dienen een opleiding te volgen (zie 'Onderwijsvisie en didactisch concept').

Het beleid is om de Klinische practica zo veel mogelijk te laten verzorgen door stafleden die na hun WO-opleiding PW een postacademische opleiding tot GZ-psycholoog of NVO-orthopedagoog Generalist hebben gevolgd. Het panel stelde in de overzichtslijst van de staf echter vast dat slechts een kleine minderheid van de docenten over een klinische registratie beschikt. Het opleidingsmanagement gaf aan te erkennen dat er op dit vlak ruimte voor verbetering is. Uitgelegd werd dat er verschillende openstaande vacatures zijn, maar dat het moeilijk is om mensen met dit profiel aan te trekken aangezien ze graag in de praktijk werkzaam zijn. Tegen die achtergrond probeert de opleiding ook wetenschappelijke staf met een deeltijdaanstelling aan te werven, wat meteen ook bevorderlijk is voor de link met het werkveld.

Excellente studenten

Op bachelorniveau kunnen excellente studenten deelnemen aan het extracurriculaire facultaire honoursprogramma van 15 EC. Verder biedt het Onderzoekstraineetraject (OTT) studenten uit Ba 1 of Ba 2 de mogelijkheid hun theoretische en methodologische kennis van een of meer deelgebieden van de pedagogische wetenschappen aanzienlijk te verdiepen door als trainee actief

mee te werken aan een onderzoek. Binnen de master kunnen zeer gemotiveerde, hoog scorende studenten die een carrière als wetenschappelijk onderzoeker ambiëren het Advanced Research Program (ARP) doorlopen, waarbij de student onder supervisie van een senioronderzoeker een onderzoek uitvoert.

Internationalisering

In Ba 3 bestaat de mogelijkheid om de keuzeruimte van 15 EC in te vullen aan een buitenlandse universiteit. Omdat de periode die buitenlandse universiteiten hanteren voor uitwisselingen langer duurt dan twee blokken, kunnen studenten deze ruimte uitbreiden tot 22,5 EC. Studenten die hiervoor kiezen missen echter een blok en een practicum. Daarom zal deze uitzonderingsmaatregel waarschijnlijk worden ingetrokken. De moeilijkheid om een mobiliteitsvenster in te bouwen in het curriculum, zowel op het niveau van de bachelor- als de masteropleiding, zorgt ervoor dat slechts weinig studenten naar het buitenland gaan. Het opleidingsmanagement legde uit dat het blijft zoeken naar manieren om de ruimte voor een buitenlandverblijf in Ba 3 uit te breiden, te meer omdat de eenjarige master een uitwisseling op masterniveau de facto uitsluit.

De EUR en de opleidingen Pedagogische Wetenschappen nemen ook andere stappen om aan 'internationalization at home' te doen. Het panel verwelkomt op dit vlak met name de mogelijkheden die de focus op multiculturaliteit en de grootstedelijke problematiek biedt. De masterspecialisatie Educational Sciences (ES) staat bovendien ook open voor internationale studenten, wat betekent dat alle onderwijsmateriaal in het Engels is opgesteld en Engels gesproken wordt in het geval er internationale studenten deelnemen.

Studentbetrokkenheid

Studenten geven aan dat lijnen kort zijn en dat ze voor feedback direct bij tutor of docent terecht kunnen. Bij elke onderwijsgroep kunnen studenten feedback geven over punten die voor verbetering vatbaar zijn en studenten hebben het gevoel dat de blokcoördinator hier meestal rekening mee houdt. Studenten moeten verplicht evaluaties invullen aan het einde van elk blok. Ze legden aan het panel uit dat het voor hen niet steeds duidelijk is wat er met de resultaten gebeurt en dat de opvolging van de resultaten van blokcoördinator tot blokcoördinator kan verschillen. Verbeterpunten kunnen ook via de studievereniging en via de student-vertegenwoordigers bij de OC aanhangig worden gemaakt. Studenten gaven blijk goed op de hoogte te zijn van deze mogelijkheden en gaven aan de opleiding zeker verbetergericht te vinden.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de leeromgeving die voor de bachelor- en de masteropleiding gecreëerd werd, studenten in staat stelt de beoogde eindkwalificaties te behalen. De blokstructuur zorgt voor een heldere opbouw van de curricula. Het panel heeft vastgesteld dat de curricula coherent zijn. Sterk is dat in de blokken steeds zowel theoretische kennis als praktische vaardigheden worden geprogrammeerd en dat beide componenten zo veel mogelijk worden geïntegreerd. Het panel complimenteert de bachelor- en masteropleiding met hun duidelijke onderwijsvisie en investering in kleinschalig onderwijs via PGO. Het panel komt tot de conclusie dat PGO kwaliteitsvol wordt geïmplementeerd. Het waardeert dat flexibel met PGO wordt omgegaan en dat basisbegrippen ook in een hoorcollege worden aangereikt indien dit voldoende gemotiveerd kan worden. Wel vraagt het panel duidelijker te communiceren dat, niettegenstaande het strenge beleid inzake afwezigheden, oplossingen gezocht worden bij uitzonderlijke omstandigheden.

De bachelor- en masteropleiding beschikken over een sterk docentenkorps; de toegankelijkheid van de docenten is een sterk punt. Wel moeten blijvend inspanningen geleverd worden om staf aan te trekken met de nodige (klinische) werkveldexpertise. De opleiding is zich zeer bewust dat de kwaliteit van de tutoren cruciaal is voor het welslagen van PGO en voorziet in adequate selectiecriteria, een verplichte training en gerichte aansturing door de blok- en tutorcoördinator. De kwaliteit van de tutoren wordt structureel gemonitord en is doorgaans goed. Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat deze kwaliteit nog niet constant is en bijgevolg blijvend dient te worden opgevolgd. Zeker voor de masteropleiding geniet het de aanbeveling niet te werken met

beginnende tutoren. Op bachelorniveau kunnen tutoren met twee masterdiploma's studenten begeleiden bij hun bachelorscriptie. Het panel vraagt blijvend te bewaken dat deze werkwijze de kwaliteit van de begeleiding voldoende borgt.

Het panel apprecieert dat in de bachelor- en mastercurricula aanzienlijke ruimte wordt ingebouwd voor de ontwikkeling van een divers gamma aan vaardigheden en dat studenten de mogelijkheid krijgen om deze vaardigheden in realistische contexten toe te passen. Studenten dienen hiervoor echter hun eigen netwerk aan te spreken, wat het panel vanuit ethische overwegingen minder passend vindt. Het panel raadt aan de deontologische richtlijnen die hierbij gelden, verder aan te scherpen. Daarnaast dient overwogen te worden of andere werkwijzen, bv. het oefenen van vaardigheden binnen de studentengroep, niet geschikter zijn.

Ook de uitgebreide stage bereidt studenten goed voor op de beroepspraktijk. Het panel heeft echter vastgesteld dat studenten vaak moeite hebben om klinische stageplaatsen te vinden en vraagt de opleiding studenten hierin blijvend te ondersteunen. De aanwezige kwaliteitsomkadering borgt dat de stages op academisch bachelor- respectievelijk masterniveau kunnen plaatsvinden. Wel beveelt het panel aan om in de bestaande procedures meer ruimte in te bouwen voor de coaching van studenten in de academische reflectie op het eigen professioneel handelen.

Bachelor- en masterprogramma zijn volgens het panel goed studeerbaar. Op bachelorniveau vindt het panel dat de EUR met N=N een effectieve hefboom in handen heeft om onnodige studievertraging te vermijden. Een belangrijk aandachtspunt is dat het samenvallen van de scriptie en stage zowel in de bachelor- als de masteropleiding tot een aanzienlijke piekbelasting leidt. Dit speelt voornamelijk bij studenten die voor een praktijkstage kiezen en voor wie het onderwerp van de scriptie niet bij de stage aansluit. Het panel vraagt om in dit kader zeker op bachelorniveau te waken over de haalbaarheid van de scriptie-onderwerpen. In de masteropleiding lopen in het bijzonder studenten die de Basisaantekening Diagnostiek wensen te verwerven, regelmatig studievertraging op. Ook dit moet volgens het panel goed gemonitord worden.

De opleiding is zich er van bewust dat verdere internationalisering een uitdaging is en het panel vraagt enerzijds de huidige initiatieven verder te ontwikkelen; maar anderzijds ook blijvend te zoeken naar andere mogelijkheden om studenten een buitenlandervaring aan te bieden. Het panel heeft vastgesteld dat verschillende elementen in de onderwijsleeromgeving nog in ontwikkeling zijn, wat begrijpelijk is gezien de recente start van de bachelor- en zeker van de masteropleiding. Het vindt de verbetergerichtheid van de opleiding een sterk punt, maar raadt aan duidelijk te communiceren naar de studenten op welke manier gevolg gegeven wordt aan verbeteringsuggesties.

Bacheloropleiding

Het panel heeft vastgesteld dat het curriculum gradueel opbouwt en dat de voorsorteertrajecten een adequate voorbereiding op de masterspecialisaties vormen. Hoewel de afstemming tussen de vakken voor de reguliere opleiding op orde is, ervaren studenten van de Academische Pabo soms wel overlap. Daarom wordt als suggestie meegegeven om aan deze studenten beter te communiceren dat een overlap tussen wat aan de Hogeschool en de EUR aangeboden wordt soms noodzakelijk is om bepaalde thema's ook vanuit een academisch perspectief te kunnen belichten.

De beoogde eindkwalificaties worden op adequate wijze vertaald in het curriculum. Sterk is de manier waarop de grootstedelijke context en diversiteit als rode draad door het curriculum heen verweven zitten. De methoden- en techniekenlijn is goed uitgebouwd, waarbij met name de aanpak van het statistiekonderwijs via 'activity-based statistics' aanbevelenswaardig is. Het panel is positief over het feit dat sinds kort meer plaats wordt ingeruimd voor kwalitatief onderzoek en vraagt daarbij ook aandacht te hebben voor de theoretische onderbouwing daarvan. Ook de uitwerking van het schrijfonderwijs is 'work in progress'. Het panel moedigt de opleiding aan deze initiatieven voort te zetten. Het raadt de opleiding bovendien aan met prioriteit werk te maken van het doortrekken van de wetenschapsfilosofische leerlijn. Daarnaast vindt het panel dat de uitbouw van een pedagogisch-wetenschappelijke leerlijn de pedagogische inhoud van het programma zou

versterken en transparanter maken. Het geeft hierbij de suggestie mee om voor sommige groundbegrippen af te wijken van de PGO-methodiek en deze eerder in een hoorcollege aan de studenten aan te reiken.

Het panel vindt dat de manier waarop het vaardighedenonderwijs is opgebouwd, de studenten op adequate wijze voorbereidt op de masteropleiding. Met het oog op de logische opbouw van de vaardigheden vraagt het panel opnieuw te bekijken of Testvaardigheden 1 chronologisch voor Gespreksvaardigheden 1 geprogrammeerd dient te worden. Het panel waardeert dat de opleiding via een combinatie van offline en online onderwijs het vaardighedenonderwijs financieel haalbaar maakt. Het raadt echter aan de VIPs up-to-date te houden met de laatste regelgeving en ervoor te zorgen dat het profiel van de opleiding ook in deze platformen aanwezig is.

Masteropleiding

Het panel heeft vastgesteld dat de eindkwalificaties op adequate wijze worden vertaald in het curriculum. Het vindt het mastercurriculum solide, met helder uitgewerkte vakinhouden. De verregaande integratie van blokken en practica is een sterk punt van het mastercurriculum. Het panel komt bovendien tot de conclusie dat de pre-master en de Academische pabo een adequate voorbereiding op de masteropleiding vormen.

Conclusie

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Masteropleiding Pedagogy and Education: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting:

De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk. De examencommissie van de opleiding borgt de kwaliteit van de tentaminering en examinering.

Bevindingen

Toetsvisie en -beleid

Het panel heeft vastgesteld dat de Faculteit Sociale Wetenschappen van de EUR beschikt over een duidelijke toetsvisie en -beleid. De toetsing is een gedeelde verantwoordelijkheid van de decaan, het onderwijsmanagement, de Examencommissie (EC), de Toetscommissie (TC) en de examinatoren. De toetsregelingen zijn vastgelegd in de facultaire Onderwijs- en Examenregeling en de 'Regels & Richtlijnen' van de facultaire Examencommissie. De concrete richtlijnen voor toetsing en normering zijn opgenomen in het Toetsprotocol. Het panel kon al deze documenten inkijken tijdens het locatiebezoek.

Faculteitsbreed zijn een aantal uitgangspunten voor toetsing en beoordeling vastgelegd. Enerzijds dient elke individuele toets een objectieve en valide beoordeling te zijn van de kennis en vaardigheden die in een blok of practicum voorop staan, waarbij de toetsvorm zo nauw mogelijk aansluit bij de leerdoelen. Anderzijds biedt het geheel van toetsen binnen het curriculum een betrouwbare beoordeling van de kennis, inzicht en vaardigheden zoals die zijn vastgesteld in de eindkwalificaties. Keuzes over validiteit en betrouwbaarheid dienen zo veel mogelijk gebaseerd te zijn op wetenschappelijk onderzoek. Transparantie naar de studenten toe wordt gerealiseerd door duidelijk te communiceren over leerdoelen van vakken, toetsvormen en procedures voor toetsafname. Studenten hebben inzagerecht in hun toetsen. Het panel vernam dat studenten van dit recht gebruik maken en dat een procedure voorhanden is om eventuele fouten in de beoordeling recht te zetten.

Toetsing in de opleidingen PW

Zowel de bachelor- als masteropleiding werkt met een systeem van sequentiële toetsing. Dit houdt in dat studenten ter afsluiting van elk blok een bloktentamen en een practicumtoets afleggen. Gedurende de blokken van de bacheloropleiding worden studenten bovendien beoordeeld op hun professioneel gedrag. De bachelor-/masterscriptie en de praktijkstage vormen het afsluitend examen voor zowel bachelor- als masteropleiding.

Het panel stelde vast dat voor elk blok op de elektronische leeromgeving Eduweb een overzicht van de leerdoelen, toetsvormen en voorbeeldvragen te vinden is. Studenten gaven aan dat voor hen voldoende inzichtelijk is wat en hoe getoetst zal worden. Ze illustreerden hoe het steeds duidelijk is dat de leerstof die in de onderwijsgroepen aan bod komt, ook de stof is die bevroegd zal worden tijdens het bloktentamen. Indien iets niet werd behandeld maar wel tot de leerstof hoort, wordt dit steeds gemeld.

Op basis van de geconsulteerde vakken, de studiegids en de gesprekken, constateert het panel dat de toetsing van de bachelor- en masteropleiding representatief is voor de leerdoelen. Het viel het panel wel op dat de toetsing veelal nog op klassieke leest geschoeid is. Zo wordt in de bloktentamens nog overwegend geopteerd voor meerkeuze- en open vragen. De Toetscommissie (TC) legde uit dat het toetsbeleid vooropstelt dat binnen het curriculum als geheel een adequate mix aan toetsvormen aanwezig dient te zijn. De bloktentamens werken inderdaad voornamelijk met klassiekere toetsvormen, maar voor de practicumtoetsen worden alternatieve toetsvormen gehanteerd zoals practicumverslagen en –opdrachten, SPSS-toetsen en rollenspelen. Het panel ondersteunt het voornemen van de TC om via verdere professionalisering van docenten het gebruikte arsenaal van toetsen verder te diversifiëren.

Het panel besluit bovendien op basis van de bloktentamens die het inkeek dat deze naast kennis(reproductie) ook inzicht in en toepassing van de verworven kennis bevragen, bijvoorbeeld via open vragen naar verdiepende analyses. Masterstudenten gaven aan een duidelijk onderscheid te zien in wijze van tentaminering in vergelijking met de bachelor in de zin dat bijvoorbeeld vaker gewerkt wordt via stellingvragen en papers en dat de opdrachten vaak complexer zijn. Het panel waardeert dat met het oog op de kwaliteit van de toetsing, bloktentamens standaard aan collega's worden voorgelegd.

Het panel ging uitgebreid in op de manier waarop ook de leerprocessen, die centraal staan in PGO, zijn meegenomen in de toetsing. Het constateerde dat bachelorstudenten voor elk blok door de tutoren beoordeeld worden op hun vijf aspecten van hun professioneel gedrag: voorbereiding van bijeenkomsten, participatie in de groep, functioneren als voorzitter, functioneren als notulist en bijdrage aan de groepsevaluatie. Dit is niet gekoppeld aan studiepunten, maar herhaaldelijke slechte beoordelingen kunnen leiden tot een negatief BSA in het eerste jaar. Het panel heeft een sterke waardering voor deze werkwijze en stelde vast dat het formulier voldoende houvast biedt voor de tutoren.

Beoordeling van scriptie

Het panel waardeert dat het vierogenprincipe structureel wordt toegepast voor de beoordeling van de scripties. De tweede beoordelaar is net als de begeleider lid van de staf van de opleiding PW en beide beoordelaars geven hun oordeel onafhankelijk van elkaar. Het panel vindt het sterk dat de scripties twee beoordelingsmomenten voorzien, namelijk de evaluatie van het onderzoeksvoorstel aan het begin van het traject, en de eindbeoordeling van de scriptie. Voor de bacheloropleiding wordt het onderzoeksvoorstel enkel als voldaan/niet voldaan beoordeeld. Het panel is van mening dat met name bij de beoordeling van het onderzoeksvoorstel in de bacheloropleiding nog meer aandacht dient te worden besteed aan de adequate afbakening van het onderwerp met het oog op de haalbaarheid van het project (zie ook standaard 2). In de masteropleiding staat het onderzoeksvoorstel voor 20% van het totale cijfer en de scriptie voor 80%. Het panel heeft geconstateerd dat er duidelijke richtlijnen voorhanden zijn voor de manier waarop het eindcijfer van de scriptie bepaald wordt: het wordt vastgesteld in onderling overleg en indien er 1,5 punt

verschil is in de beoordeling van beide partijen, wordt een onafhankelijke derde beoordelaar ingeschakeld. Ook hier is het eindoordeel een consensusoordeel.

In de voorbije jaren is door de opleiding hard gewerkt aan rubrics voor de beoordeling van de bachelor- en masterscriptie, die met het oog op transparantie vanaf het begin van de scriptieperiode raadpleegbaar zijn voor de studenten. Het panel waardeert dat hierbij een onderscheid gemaakt wordt tussen kwalitatief-empirisch onderzoek, kwantitatief-empirisch onderzoek en literatuurstudies. De rubrics zijn solide en helder uitgewerkt, met prestatiecategorieën die de gedragsindicatoren voor verschillende niveaus duidelijk omschrijven. Het panel stelde in de steekproef van scripties die het raadpleegde vast dat studenten in de meeste gevallen goede feedback ontvangen, maar dat deze soms ook erg summier is. Het panel vernam dat de recent ingevoerde rubrics naar verwachting zal leiden tot kwaliteitsvolle en transparante feedback.

Beoordeling van stage

Het eindcijfer voor zowel de bachelor- als de masterstage bestaat voor 25% uit het cijfer voor het stageverslag en 75% het cijfer voor de stagewerkzaamheden. Studenten en alumni legden uit dat de wijze waarop het eindcijfer voor de stage wordt bepaald, duidelijk wordt aangegeven in de stagehandleiding. De steekproef van stageverslagen die het panel consulteerde, gaf aanleiding tot verschillende vragen over de beoordelingsprocedure die gehanteerd wordt en of deze borgt dat de beoogde eindkwalificaties worden getoetst. Het panel had met name vragen over de wijze waarop het cijfer voor dagelijks werk, dat het merendeel van het cijfer uitmaakt, tot stand komt.

Het panel consulteerde tijdens het locatiebezoek het beoordelingsformulier voor de stagewerkzaamheden, dat de nodige criteria omvat om de leerdoelen van de stage te bestrijken (o.a. (toepassen van) kennis en inzicht, communicatie-, leer-, persoonlijke en professionele vaardigheden) en deze op heldere wijze vertaalt. Het panel komt tot de conclusie dat ook de andere componenten van de beoordelingsprocedure goed zijn uitgewerkt. Het eindcijfer wordt bepaald op basis van een tussentijdse en een eindevaluatie. Aan het einde van de stage vult de externe begeleider het beoordelingsformulier in. Dit wordt mondeling met de docent-begeleider besproken, waarbij deze ook doorvraagt naar voorbeelden en onderbouwing. Het panel vernam dat bij klinische stages sowieso ook naar casuïstiek gevraagd wordt. Docent-begeleider en externe begeleider bepalen samen een cijfer voor de stagewerkzaamheden. De student neemt bovendien deel aan twee intervisiebijeenkomsten. Het panel is van mening dat het uitwerken van een rubric, zoals die bij de scriptie voorhanden is, voor een verdere verbetering van het beoordelingsproces van de stage zou zorgen. Net als bij de scriptie stelde het panel immers vast dat de kwaliteit van de feedback die op de beoordelingsformulieren wordt gegeven, varieert.

Examencommissie, toetscommissie, kwaliteitsborging

Op het vlak van samenstelling en werking van de EC zijn in de voorbije jaren verschillende wijzigingen doorgevoerd. Met ingang van 1 september 2015 werden de vier afzonderlijke ECs van de Faculteit Sociale Wetenschappen samengevoegd. Ook werden een aantal taken van de EC gedelegeerd aan een nieuw opgerichte facultaire Toetscommissie (TC). Dit is onder meer het geval voor de evaluatie van de scripties en stageverslagen, adviezen over toetsvormen en analyses van reeds afgenomen toetsen. Het panel stelde vast dat in zowel TC als EC één lid de opleidingen Pedagogische Wetenschappen vertegenwoordigt. Het vernam dat de voltallige EC één keer in de zes weken vergadert, en ook een dagelijks bestuur heeft dat wekelijks overlegt. Ook de TC komt één keer om de zes weken samen.

De procedures die in samenspraak met EC en TC werden ontwikkeld met het oog op het kwaliteitsvol opstellen en evalueren werden hierboven al besproken (zie 'Toetsvisie en beleid') en omvatten onder meer het toepassen van het vierogenprincipe bij het opstellen van tentamens en het beoordelen van scripties en stages. Ook is een beleid i.v.m. plagiaat uitgewerkt. Daarnaast wordt een examenmonitoringsysteem ingezet, dat verschillende indicatoren van toetskwaliteit monitort en waarbij contact wordt opgenomen met de blokcoördinator indien daar aanleiding toe is.

Het panel ging met EC en TC in gesprek over de wijze waarop ze het bereikte eindniveau van bachelor- en masteropleiding controleren. Aanleiding hiertoe was het relatief lage niveau van de bachelortheses (zie standaard 4). Vastgesteld werd dat de kwaliteit van scripties en stageverslagen van de bachelor- en masteropleiding PW nog niet structureel worden gemonitord middels het nemen van een steekproef. Deze steekproefname verloopt facultair via een beurtrol en PW is nog niet aan de beurt geweest.

Gevraagd naar de manier waarop in afwezigheid van deze steekproefnames de vinger aan de pols wordt gehouden, werd gewezen op de korte lijnen tussen EC, TC en opleidingsdirecteuren, die toelaten de kwaliteit voortdurend te monitoren. De leden van EC en TC gaven aan zich bewust te zijn van het relatief lage niveau van de bachelortheses, maar van oordeel zijn dat ze wel het academische bachelorniveau halen. Dit werd door het panel onderschreven (zie hiervoor verder standaard 4). Als mogelijke reden voor het lage niveau werd verwezen naar de pittige combinatie van thesis en stage in het laatste blok van de bacheloropleiding (zie ook standaard 2). Het panel bevroeg bovendien waarom verschillende beoordelingsformulieren worden gebruikt in de steekproef van scripties die werd geconsulteerd en vernam dat er in de afgelopen jaren met verschillende formulieren werd gewerkt. De heterogeniteit in gebruik van formulieren is echter steeds tussen de verschillende jaren van de steekproef en niet binnen een welbepaald jaar. Het panel vernam dat EC en TC toezicht uitvoeren op het uniforme gebruik van beoordelingsformulieren.

De reorganisatie van de EC, zo leerde het panel, vereist een totaal andere werkwijze, waardoor na de reorganisatie aanvankelijk de focus lag op het aanpassen van richtlijnen en protocollen. Door de oprichting van de TC kan echter ook opnieuw tempo worden gemaakt inzake kwaliteitsbeleid en -monitoring van toetsing. De TC legde uit dat ingezet wordt op het één op één in discussie gaan met examinatoren over de kwaliteit van toetsing. In de voorbije jaren werd daarnaast hard gewerkt aan de rubrics voor de scripties. Hierbij werd bewust een nauwe samenwerking opgezet tussen toetsexperts en beoordelaars. Op die manier werd gelijktijdig met de ontwikkeling van de rubrics ook gewerkt aan het verbeteren van de intersubjectiviteit van de beoordeling van de scripties.

Overwegingen

Het panel is van mening dat het toetssysteem van de bachelor- en masteropleiding PW van de EUR voldoende kwaliteitsvol is. Er is een duidelijk uitgewerkt facultair toetssysteem, met heldere procedures die ertoe leiden dat de toetsing valide, betrouwbaar en transparant is. Alle informatie over toetsing is elektronisch raadpleegbaar voor de studenten, die van oordeel zijn dat de manier waarop beoordeeld wordt en de wijze waarop het eindcijfer tot stand komt, inzichtelijk is.

Het systeem voor kwaliteitsborging wordt ook in de praktijk adequaat toegepast. Op het vlak van de validiteit heeft het panel vastgesteld dat de toetsing representatief is voor de beoogde leerdoelen en de leerstof. Er wordt gewerkt met een mix aan beoordelingsvormen. De bloktentamens zijn veelal klassiek van opzet, maar zowel kennis als inzicht en toepassing worden getoetst. Bovendien wordt de toetsing door de bachelor- en masteropleiding heen steeds uitdagender. De practicumtoetsen laten ruimte voor alternatieve toetsvormen. Sterk vindt het panel dat gedurende de bacheloropleiding studenten beoordeeld worden op hun professioneel handelen. Het panel heeft bovendien vastgesteld dat het systeem van sequentieel toetsen, waarbij na elk blok kennis en vaardigheden worden getoetst, de studeerbaarheid van het programma bevordert (zie ook standaard 2).

De betrouwbaarheid van de beoordelingen wordt op verschillende manieren in de hand gewerkt. Voor het opstellen van tentamens dient steeds collegiale toetsing te gebeuren en ook de evaluatie van stage en scriptie gebeurt door twee beoordelaars. Om de beoordeling van vaardigheden en attitudes te standaardiseren, werden beoordelingsformulieren en rubrics ontwikkeld. Het panel beschouwt de aanwezigheid van een duidelijk beoordelingsformulier voor professioneel handelen als een belangrijke kwaliteitsvoorwaarde om de beoordeling door de tutoren voldoende consistent te maken.

De beoordeling van de scripties gebeurt kwaliteitsvol. Het panel waardeert dat er nauwkeurige beoordelingsprotocollen voorhanden zijn. Sterk is dat er voor de scriptie twee beoordelingsmomenten zijn, waarop twee beoordelaars hun evaluatie onafhankelijk van elkaar geven. Daarnaast zijn er duidelijke voorschriften over hoe tot een eindoordeel wordt gekomen, ook bij afwijkende cijfers. Het panel is lovend over de rubrics die recent werden uitgewerkt en die een onderscheid maken tussen kwantitatief, kwalitatief onderzoek en literatuuronderzoek. Deze maken de beoordeling inzichtelijk en zijn een hefboom om aan alle studenten kwaliteitsvolle feedback te verstrekken. Omdat het panel in de steekproef van bachelor- en masterscripties die het consulteerde enerzijds constateerde dat de kwaliteit van de feedback wisselend is, en anderzijds vaststelde dat het gemiddelde niveau laag is, vraagt het EC en TC dit grondig te monitoren.

Ook de beoordeling van de stages gebeurt op adequate wijze. Er werd een duidelijk beoordelingsformulier uitgewerkt om het dagelijkse werk, dat een groot deel van het eindcijfer inhoudt, vast te stellen. Ook de overige procedures werken een valide, betrouwbaar en transparant oordeel in de hand. Het panel vindt dat de kwaliteit van de beoordeling verder verbeterd zou kunnen worden door ook voor de stages een rubric uit te werken. Dit zou meteen een hefboom zijn om de kwaliteit van de feedback van de stages te verbeteren, want ook voor de stages stelde het panel vast dat de kwaliteit van de feedback wisselend is. Tegen die achtergrond vraagt het panel EC en TC dit ook voor de stages blijvend te monitoren.

Tegen deze achtergrond beveelt het panel EC en TC aan om met spoed werk te maken van de monitoring (a posteriori) van de kwaliteit van de stages en theses via het nemen van een steekproef. Het panel heeft begrip voor de periode van intensieve reorganisatie die net achter de rug is en heeft er vertrouwen in dat door de oprichting van de TC opnieuw tempo gemaakt kan worden met de kwaliteitsborging van de toetsing. Het panel is van mening dat de TC een duidelijke visie heeft op de manier waarop de kwaliteit van de toetsing gewaarborgd moet worden en waardeert dat professionalisering van docenten en het creëren van draagvlak voor de kwaliteit van toetsing hierbij centraal staan.

Conclusie

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding Pedagogy and Education: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de resultaten van tussentijdse en afsluitende toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Het realiseren van de eindtermen wordt gemeten met het geheel aan toetsen dat studenten moet afleggen door de bachelor- en mastercurricula heen. Bovendien worden alle eindkwalificaties getoetst door middel van de stage en scriptie, die samen als proeve van bekwaamheid gelden. Het panel raadpleegde met het oog op een toets van het behalen van het academische bachelor-/masterniveau, een selectie van vijftien scripties en vijftien stageverslagen voor zowel de bachelor als de master.

Bacheloropleiding

Voor de bacheloropleiding stelde het panel vast dat alle scripties van academisch bachelorniveau zijn. Dit neemt niet weg dat het niveau van de bachelorscripties gemiddeld genomen laag is. Mogelijke redenen hiervoor werden uitgebreid geëxploreerd en werden reeds elders beschreven

(zie standaard 2 en standaard 3). De kwaliteit van de stageverslagen vond het panel wisselend. Het is van mening dat op basis van de stageverslagen geen uitspraak gedaan kan worden over het al niet behalen van het academische bachelorniveau. Tegen die achtergrond ging het panel na of de stage dusdanig wordt ingevuld en beoordeeld dat het academische bachelorniveau gewaarborgd is. Het stelde vast dat dit het geval is (zie standaard 2 en 3). Het panel is niettemin van mening dat het concept van het stageverslag dient te worden aangepast zodat het behalen van de respectievelijke praktische eindkwalificaties transparanter wordt.

Het panel is bovendien van oordeel dat de kwaliteit van de wetenschapsfilosofische reflectie in de scripties, en van de academische reflectie op het eigen professioneel handelen in de stages, voor verbetering vatbaar is. Het doortrekken van de wetenschapsfilosofische leerlijn en het actief coachen van studenten om de academische reflectie te verwezenlijken, zijn mogelijk stappen om dit te verbeteren (zie standaarden 2 en 3). De academische vaardigheden worden gedurende het curriculum herhaaldelijk getoetst, wat het panel vertrouwen geeft dat de doelstellingen op dit vlak wel bereikt worden, maar er is ruimte voor verbetering in de manier waarop dit in de scripties en stageverslagen wordt vertaald.

Het panel stelde in de voorbereidende documenten vast dat de afgestudeerde bachelorstudenten vlot doorstromen naar de masteropleiding en qua studievoortgang prestaties neerzetten die vergelijkbaar zijn met het landelijke gemiddelde.

Masteropleiding

Voor wat betreft de masteropleiding vond het panel de kwaliteit van de theses voldoende, al geldt de opmerking over de wetenschapsfilosofische reflectie in de scripties ook voor de masteropleiding. Voor de stageverslagen van de masteropleiding zijn dezelfde opmerkingen van toepassing als voor de bachelor.

De opleiding verschaftte zich via een studie van LinkedIn-profielen inzicht over de arbeidsmarktpositie van de eerste alumni van de masteropleiding, die in augustus 2015 hun diploma behaalden. De gegevens leerden de opleiding dat alumni snel een baan vinden in een relevante context. De alumni van de masteropleiding met wie het panel sprak tijdens het bezoek waren zeer tevreden over het bereikte niveau, hadden snel werk gevonden en zich goed voorbereid gevoeld.

Het panel vond de alumni getuigen van sterke verbale kwaliteiten en (academische) reflectievaardigheden. Ze benadrukten met name hoe PGO voor de ontwikkeling van algemene vaardigheden had gezorgd, die inzetbaar zijn in uiteenlopende professionele contexten. De alumni illustreerden ook hoe ze in hun dagelijks werk voordeel halen uit de integratie van onderwijskunde en pedagogische wetenschappen en de brede opzet van de masteropleiding. Dat 80% van de studenten Orthopedagogiek een Basisregistratie halen en de helft daarvan ook voor de Basisaantekening Diagnostiek gaat, draagt volgens het panel bij aan de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt van de alumni.

Het panel stelde vast dat de opleiding nog niet op structurele basis contact houdt met de alumni. Uit het gesprek met de alumni leerde het dat deze zeker vragende partij zijn voor een alumniwerking. Het panel is van mening dat de opleiding hier werk van moet maken, te meer omdat dit met een beperkt aantal alumni nog een overzichtelijke taak is.

Overwegingen

Het panel besluit dat is aangetoond dat zowel de bachelor- als de masteropleiding de beoogde eindkwalificaties realiseert. De toetsing aan het einde van elk blok is valide en transparant (zie standaard 3). Alle eindkwalificaties worden via bloktentamens en practica getoetst. Daarnaast vormen stage en scriptie voor zowel bachelor als master het eindwerk, waarin alle eindkwalificaties geïntegreerd aan bod komen.

Bacheloropleiding

Het panel vindt dat er een duidelijke ruimte voor verbetering is in het gemiddelde niveau van de bachelorscripties, hoewel ze net voldoende zijn. Het raadt de opleiding aan initiatieven te nemen om deze kwaliteit te verbeteren. Hierbij moet er aandacht zijn voor de studeerbaarheid van het laatste blok van de bacheloropleiding. Ook is er duidelijke ruimte voor verbetering van het niveau van de wetenschapsfilosofische reflectie in de scriptie.

Voor wat betreft de stages heeft het panel kunnen vaststellen dat de invulling en beoordeling ervan bachelorstudenten in staat stelt het beoogde niveau te behalen. Wel beveelt het panel aan om het concept van het stageverslag zodanig aan te passen, dat het representatief is voor de behaalde kwalificaties. Daarnaast vindt het panel dat de academische reflectie op het eigen handelen in de stageverslagen beter kan. Een actievere coaching van de studenten tijdens het stagetraject met het oog op deze reflectie is daarbij een mogelijke werkwijze.

Dat de afgestudeerde bachelors vlot doorstromen naar de master en daar goede resultaten neerzetten, sterkt het panel in de vaststelling dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Masteropleiding

De masterscripties vond het panel van passende kwaliteit, al is er ook op masterniveau ruimte om de kwaliteit van de wetenschapsfilosofische reflectie in de scripties te verbeteren. Voor de masterstages geldt net als voor de bachelorstages dat ze studenten in staat stellen het beoogde niveau te halen, maar dat de opleiding ervoor dient te zorgen dat het stageverslag representatief is voor de behaalde eindkwalificaties. Ook op masterniveau vindt het panel dat de academische reflectie op het eigen handelen beter kan.

Het panel heeft kennisgemaakt met verbaal sterke, kritisch ingestelde alumni en ziet dit als een verdere bevestiging van het behaalde eindniveau. Alumni zijn zeer tevreden over het bereikte niveau, over het feit dat ze snel een baan vinden, en de mate waarin PGO bijdraagt tot de ontwikkeling van algemene vaardigheden die breed inzetbaar zijn. Het panel raadt de opleiding aan een alumniwerking op te zetten.

Conclusie

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

Masteropleiding Pedagogy and Education: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel heeft Standaard 1 voor de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen beoordeeld als 'goed' en standaarden 2, 3 en 4 als 'voldoende'. Volgens de beslisregels van de NVAO is het algemeen eindoordeel van het panel over de opleiding daarmee 'voldoende'.

Het panel heeft Standaard 1, 2, 3 en 4 voor de masteropleiding Pedagogy and Education beoordeeld als 'voldoende'. Volgens de beslisregels van de NVAO is het algemeen eindoordeel van het panel over de opleiding daarmee 'voldoende'.

Conclusie

Het panel beoordeelt de *bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen* als 'voldoende'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Pedagogy and Education* als 'voldoende'.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: CURRICULA VITAE VAN DE PANELLEDEN

Em. prof. dr. C. (Carla) Vlaskamp (voorzitter) was na haar studie orthopedagogiek werkzaam op verschillende terreinen (revalidatie, schooladviesdienst, gehandicaptenzorg) en in verschillende plaatsen in binnen- en buitenland, waaronder Enschede, Willemstad (Curaçao), Maseru (Lesotho) en Groningen. Van 1985 tot 2014 was zij werkzaam bij de afdeling Orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Groningen. Haar voornaamste aandachtsgebied in onderwijs en onderzoek betreft personen met (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. Zij ontwikkelde het 'Opvoedingsprogramma' voor deze doelgroep en publiceerde daarover voor het eerst in 1993. Inmiddels heeft zij (met co-auteurs) een omvangrijk aantal publicaties op haar naam over personen met beperkingen. Zij won verschillende prijzen met haar wetenschappelijk werk en werd in 2004 benoemd tot fellow van de IASSID. Voor haar bijdrage aan de wetenschap werd zij in 2014 benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Prof. dr. S. (Stefan) Ramaekers (vice-voorzitter) studeerde Pedagogische Wetenschappen en Wijsbegeerte aan de KU Leuven en behaalde een doctoraat in de Pedagogische Wetenschappen binnen het domein van de Wijsgerige Pedagogiek. Zijn onderzoek en onderwijs zijn te situeren in het brede veld van de wijsgerig-pedagogische theorievorming. Hij onderzoekt momenteel het veranderend discours omtrent opvoeden en de ouder-kindrelatie, de pedagogische betekenis van opvoedingsondersteuning en de betekenis van ouderschap. Met Judith Suissa schreef hij *The Claims of Parenting. Reasons, responsibility, and society* (Springer, 2015). Recent is hij met Naomi Hodgson aan een onderzoek begonnen naar representaties van opvoeders en opvoeden in de culturele media (o.a. film). In het voorjaar van 2018 verschijnt hierover bij Palgrave *Philosophical presentations of raising children: The grammar of upbringing*.

Prof. dr. S. (Stijn) Vandeveld is als docent Orthopedagogiek verbonden aan de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, Vakgroep Orthopedagogiek, van de Universiteit Gent. Daarnaast is hij voorzitter van het Orthopedagogisch Centrum Nieuwe Vaart te Gent. Eerder werkte hij als docent Orthopedagogiek aan de Hogeschool Gent, Faculteit Mens en Welzijn. Hij promoveerde in 2004 met het proefschrift 'Motivation of incarcerated substance abusers with special needs towards treatment in therapeutic communities and other treatment modalities'. Zijn onderzoek en onderzoeksinteresses richten zich onder meer op de forensische orthopedagogiek, de ondersteuning van bijzondere doelgroepen in de orthopedagogiek (waaronder geïnterneerden, personen met verstandelijke beperkingen en bijkomende gedrags- en emotionele stoornissen), de drughulpverlening aan gedetineerden, Quality of Life, het Good Lives Model, en de theoretische orthopedagogiek.

Prof. dr. P. (Pol) Ghesquière is orthopedagoog en als gewoon hoogleraar verbonden aan de onderzoekseenheid Gezins- en Orthopedagogiek van de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de KU Leuven. Hij is momenteel ook onderzoekskoördinator van de groep Humane Wetenschappen van de KU Leuven en directeur van de graduate school van deze groep. Binnen zijn leeropdracht verzorgt hij op bachelorniveau het vak 'Pedagogische hulpverlening aan personen met een leerstoornis', en op masterniveau de vakken 'Thema's uit de orthopedagogiek: leerstoornissen' en 'Orthopedagogiek, m.i.v. deontologie en beroepsethiek'. Verder begeleidt hij praktijk- en onderzoeksstages orthopedagogiek. Zijn onderzoek richt zich op de cognitieve en neurologische basis van dyslexie en dyscalculie, de screening en diagnostiek van leerstoornissen, een effectieve instructie en remedial teaching voor kinderen met lees-, spelling- en rekenproblemen, zorg op school en leerlingenbegeleiding. Hij is verder voorzitter van het Netwerk Leerproblemen Vlaanderen, voorzitter van de Commissie Leerlingenbegeleiding van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR), lid van het Scientific Advisory Panel van Dyslexia International (een ngo erkend door de UNESCO) en supervisor bij PraxisP (het praktijkcentrum van de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen KU Leuven).

Dr. C.H.J.A.M. (Katrien) van de Vijfeijken is orthopedagoog generalist en klinisch psycholoog/psychotherapeut. Ze is werkzaam bij de afdeling Orthopedagogiek van de Universiteit

Leiden als chef de clinique van het Ambulatorium/LUBEC. Hier is ze verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken rondom de patiëntenzorg. Er wordt hulp geboden bij allerlei problemen in de opvoeding en de ontwikkeling van kinderen met complexe problematiek. Daarnaast is ze hoofdopleider van de GZ kind & jeugd en directeur van de PDBO Randstad die de postmaster opleiding tot NVO orthopedagoog generalist verzorgt.

A. (Alianne) Bakker MSc (studentlid) rondde in juli 2017 haar masters Onderwijskunde en Orthopedagogiek af aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Sinds september 2017 werkt zij aan een promotieonderzoek bij de RUG, waarbij ze de differentiatie van docenten binnen het voortgezet onderwijs onderzoekt. Daarnaast maakt ze deel uit van de redactie van het tijdschrift *De Pedagoog*, een uitgave van de Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen (NVO). Ook is zij lid van de commissie 'Studenten en starters' binnen de NVO en was ze afgelopen studiejaar actief binnen de jaarvertegenwoordiging van de master Onderwijskunde. Voorheen werkte zij als docent muziek en orthopedagoog in het voortgezet onderwijs en als ambulante begeleider binnen een PGB-organisatie.

BIJLAGE 2: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER

Inleiding

Ten behoeve van de onderwijsvisitatie van de bachelor- en masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen (PW) in 2017 wordt in dit document het domeinspecifiek referentiekader PW gepresenteerd: een beschrijving van de actuele stand van zaken binnen het domein en van de eisen die op basis daarvan gesteld mogen worden aan een opleiding PW. Het kader is tot stand gekomen in de Kamer Pedagogiek, waar het werd vastgesteld op 7 oktober 2016.

PW maakt onderdeel uit van het HOOP-gebied Gedrag & Maatschappij (Sectorplan Sociale Wetenschappen, 2014). Binnen dat gebied richt PW zich op het bestuderen van het micro-, meso- en macroniveau (Bronfenbrenner & Morris, 2006). De pedagogiek houdt zich in het bijzonder bezig met de wetenschappelijke bestudering van de ontwikkeling en opvoeding van en het onderwijs aan kinderen en jongeren in een brede context, en preventie, diagnostiek en behandeling van de problemen die daarbij kunnen ontstaan. De pedagogische relatie staat centraal en de invloed die de omgeving en genetische en neurobiologische aanlegfactoren daarop hebben speelt een belangrijke rol.

Ontwikkelingen in het onderwijs, de wetenschappelijke praktijk en de beroepspraktijk hebben consequenties voor de vereiste kennis, vaardigheden en attitudes van afgestudeerde pedagogen en daarmee voor de eisen die gesteld mogen worden aan de opleidingen. De VSNU (2015) signaleert in haar toekomstvisie voor de periode 2015-2025 verschillende factoren die de komende jaren van invloed zullen zijn op de toekomst van de Nederlandse universiteiten, zoals een innovatieve en internationale leeromgeving, nieuwe onderwijsvormen en veranderende arbeidsmarkten. De opleidingen Pedagogische Wetenschappen zullen rekening moeten houden met deze factoren om hun positie te behouden en eventueel te versterken. Met deze factoren als rode draad wordt daarom in dit document de actuele stand van zaken binnen het domein beschreven, resulterend in de door de Kamer geformuleerde eindtermen voor de bachelor- en masteropleidingen PW.

Paragraaf 1 is gericht op de instromende student. De focus wordt daarin gelegd op de toenemende diversiteit en mobiliteit van studenten in het onderwijs. In Paragraaf 2 staan de vorm en de inhoud van het onderwijs centraal. Daarbij wordt ingegaan op wetenschappelijke, maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. Paragraaf 3 is gericht op de arbeidsmarkt voor PW-afgestudeerden en de veranderingen die daarin plaatsvinden door politieke ontwikkelingen. Paragraaf 4 beschrijft ten slotte aan de hand van eindtermen welke eisen op bachelor- en op masterniveau gesteld mogen worden aan een opleiding PW.

1. Diversiteit en mobiliteit in de instroom

De PW-opleidingen kennen een diverse instroom die bestaat uit studenten met een vwo-diploma, een hbo-getuigschrift of een universitair bachelor- of masterdiploma van een andere opleiding, hetgeen afhankelijk is van reguliere of premasterinstroom. Daarnaast is er een toenemende instroom van studenten gericht op bij- en nascholing die al een ander hoger onderwijs diploma op zak hebben en soms ook al werkzaam zijn in de pedagogische praktijk. Ook de mogelijkheid voor internationale mobiliteit van niet Nederlands sprekende studenten neemt toe.¹ Hoewel hier de afgelopen jaren stevig op is ingezet, is voor PW zowel inkomende als uitgaande mobiliteit minder vanzelfsprekend als voor sommige andere wetenschapsgebieden, maar zeker niet onmogelijk.

¹ Het Bolognaproces heeft internationale uitwisseling in het hoger onderwijs in Europa vereenvoudigd. Om de mobiliteit van studenten te stimuleren is door de deelnemende landen vastgelegd dat in 2020 ten minste 20% van de afgestudeerden een deel van de studie in het buitenland moet hebben doorgebracht (EACEA, 2012). Studenten moeten daar minimaal 15 studiepunten (EC) hebben behaald of tenminste drie maanden hebben verbleven. Nederlandse universiteiten hebben deze ambitie verwerkt in hun eigen mobiliteitsdoelstellingen.

Alle bacheloropleidingen PW in Nederland zijn Nederlandstalig waardoor het volgen van een volledige bacheloropleiding PW voor buitenlandse studenten niet mogelijk is. Voor inkomende studenten geldt dat zij uitsluitend losse cursussen volgen of een minor. De instroom van studenten met een buitenlandse bachelor in een Nederlandse master wordt bemoeilijkt doordat de Nederlandse opleidingen internationaal gezien een tamelijk aparte positie innemen.² Het ontbreekt niet Nederlands sprekende studenten die in Nederland een master willen volgen veelal aan noodzakelijke diagnostische en/of methodologische voorkennis om in te mogen stromen, de benodigde taalvaardigheid en kennis van de inrichting van en regelgeving rond relevante instituties.

Voor uitgaande bachelorstudenten zijn er voldoende mogelijkheden om in het buitenland cursussen te volgen, stage te lopen en een thesisonderzoek te doen. Het masterprogramma kent in de meeste gevallen een groot aantal verplichte onderdelen, waardoor er weinig tot geen ruimte is om naar het buitenland te gaan. Een uitzondering daarop vormen de stage en thesis, hoewel ook de ruimte voor de stage en daarmee het opdoen van praktijkervaring beperkt is.

Om in te spelen op de mogelijkheden voor internationale mobiliteit en het aantrekken van studenten gericht op bij- en nascholing pleit de kamer Pedagogiek en de vorige visitatiecommissie (zie visitatierapport 2012) voor de invoer van een tweejarig masterprogramma, zoals dat ook het geval is bij buitenlandse opleidingen.³ Er zou daarmee ruimte gecreëerd kunnen worden om meer en diepgaander aandacht te besteden aan theorie, diagnostiek, methodologie en praktijkvaardigheden. Hierdoor kunnen andere eisen gesteld worden aan de voorkennis van studenten en worden niet alleen internationale studenten en zij-instromers maar ook reguliere studenten beter opgeleid in de masteropleiding met voldoende aandacht voor zowel algemeen academische als op het beroep gerichte academische (professionele) vorming. De huidige eenjarige master is niettemin aantrekkelijk gebleken voor een beperkte groep buitenlandse studenten.

2. Vorm en inhoud van het onderwijs

Complexe problematiek wordt in de samenleving steeds vaker aangepakt door kruisbestuiving tussen disciplines en gezamenlijke inspanningen van wetenschappers, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven, gefaciliteerd door technologische ontwikkelingen (Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, VSNU, 2015). Wetenschappelijke, maatschappelijke en technologische ontwikkelingen hebben ook hun weerslag op de vorm en de inhoud van het onderwijs in de PW-opleidingen.

De Commissie Sectorplan Sociale Wetenschappen (2014) hecht grote waarde aan de samenhang van onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en beschrijft dit als de essentie van de universiteit en van het domein Gedrag & Maatschappij. Hoe verder een student in het curriculum komt, hoe sterker deze samenhang zou moeten zijn. Het onderzoeksterrein van PW betreft het continuüm van normale tot problematische/pathologische ontwikkeling en opvoedingssituaties, op zowel individueel, groeps-, als beleidsniveau. In de praktijk en in het wetenschappelijke onderzoek vindt daarbij uitwisseling plaats tussen de belangrijkste deel- en steungebieden van de pedagogiek (zie paragraaf 4). Academisch onderwijs vraagt daarnaast van studenten dat zij zich specifieke vakkennis eigen maken en analytisch leren denken, kritisch hun aannames en resultaten onderzoeken en actief participeren in de wetenschappelijke dialoog, waarbij zij in staat moeten zijn

² Dit is gebleken uit de vergelijking gemaakt door het NUFFIC (2012) tussen de Nederlandse opleidingen PW en enkele verwante buitenlandse opleidingen. Het onderzoek betrof opleidingen in Spanje, Duitsland, Engeland en de Verenigde Staten in de vergelijking en werd aangevuld met informatie over België. Uit het onderzoek kwam naar voren dat de aandacht voor statistiek en kwantitatieve methoden en technieken vaak zeer beperkt of afwezig is. Ook inhoudelijke onderwerpen hebben nauwelijks equivalenten in het buitenland. Het programma van de opleidingen in België (met een driejarige bachelor en een tweejarige master) komt nog het meest overeen.

³ In het buitenland volgen studenten een tweejarige master. Een drie- of vierjarige bachelor is in veel landen gebruikelijk, maar leidt meestal op tot leerkracht basis- of speciaal onderwijs en functioneert dan ook als eindopleiding.

om verschillende ideeën en perspectieven tegen elkaar af te wegen. Gecombineerd met de bekwaamheid in het opzetten, uitvoeren en evalueren van wetenschappelijk onderzoek en het wetenschappelijk onderbouwd oplossen van nieuwe of complexe praktijkproblemen onderscheidt dit de universitaire van de hbo-afgestudeerde.⁴

Ook de relatie met maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven wordt voor PW steeds belangrijker. In de Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2015) haalt de minister de conclusie aan van de Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD, 2014) dat Nederland op het gebied van valorisatie achterblijft. De minister en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2013) vinden het van groot belang voor zowel de economie als het onderwijs om kenniscirculatie te stimuleren. Om een bijdrage te leveren aan de kenniscirculatie moeten studenten het vermogen ontwikkelen om nieuwe kennis te signaleren, verzamelen, interpreteren, beoordelen en daarover te communiceren met specialisten en leken. In het onderwijs wordt hieraan bijgedragen door gebruik te maken van praktijkvoorbeelden en maatschappelijke vraagstukken en ruimte te creëren voor vaardighedenonderwijs, onderwijs rond het (re)presenteren van kennis en toepassingsmogelijkheden in de stage.

De inzet van technologie in het onderwijs, zoals het gebruik van elektronische leeromgevingen, is het pioniersstadium voorbij en zal de komende jaren verder toenemen. Digitale onderwijsvormen bieden onder andere mogelijkheden voor onderwijs op maat, onderwijs op afstand, intensieve begeleiding en een individuele benadering van studenten. Zowel de VSNU (2015) als de Commissie Sectorplan Sociale Wetenschappen (2014) pleiten voor een gecombineerde inzet van online leervormen en campusonderwijs. In opkomst zijn blended learning als mengvorm van traditioneel onderwijs en nieuwe media, en flipped classrooms, waarbij de student eerst online kennis verwerft en deze vervolgens op de campus bespreekt en verdiept met docenten en medestudenten. Het persoonlijk contact tussen studenten en docent en studenten onderling blijft in alle toepassingen cruciaal voor de academische vorming.

3. De arbeidsmarkt

De opleiding PW bereidt studenten voor op de pedagogische onderzoeks- en beroepspraktijk. De Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO, 2014) schetst in haar visiedocument 'Het Pedagogisch Perspectief' een breed spectrum van ontwikkelings-, opvoedings-, en onderwijs gerelateerde vragen waarbij pedagogen betrokken zijn: van vragen over alledaagse situaties tot situaties die bedreigend zijn voor een kind of zijn omgeving, op het vlak van zowel preventie als interventie. De pedagoog heeft daarbij niet altijd direct contact met opvoeders en kinderen, maar kan ook ondersteuning bieden aan de professional die dat directe contact wel heeft. In alle hoedanigheden leveren pedagogen door middel van methodische analyse een bijdrage aan de optimale ontwikkeling van het kind. Een specifiek kenmerk van het vakgebied is dat pedagogen, net zoals psychologen en medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn van individuele personen in belangrijke mate kunnen beïnvloeden. Naast een zorgvuldige en verantwoordelijke beroepshouding, is kennis over de ethiek van onderzoek en professioneel handelen daarom onontbeerlijk. Pedagogen kunnen de rol hebben van begeleider, coach of behandelaar en hun betrokkenheid kan de vorm hebben van een consult of een langduriger traject. Diagnostiek en ingrijpende interventies kunnen hier onderdeel van zijn. Naast de klinische hulpverlening en het wetenschappelijk onderzoek worden pedagogen ook opgeleid om werkzaam te zijn in niet-cliëntgebonden functies op het gebied van de ontwikkeling van kinderen, jongeren en jongvolwassenen zoals preventie, voorlichting, advisering, onderwijs, beleid, organisatie/management of een combinatie daarvan.

⁴ Sinds 1 januari 2014 is in de Wet kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs (2013) geregeld dat afgestudeerde hbo-studenten ook 'of Arts' en 'of Science' aan hun bachelor- en mastertitel mogen toevoegen. Deze maatregel kan als neveneffect hebben dat het onderscheid tussen een universitaire en hbo-opleiding in de beeldvorming als minder duidelijk wordt ervaren. De toegevoegde waarde van academisch afgestudeerden zal nadrukkelijk moeten blijken uit hun einkwalificaties en hoe zij die over het voetlicht weten te brengen.

Recentelijk hebben er grote veranderingen plaatsgevonden in de jeugdzorg, die consequenties hebben voor de arbeidsmarkt van pedagogen. Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor de jeugdzorg, inclusief de jeugdbescherming, de jeugdreclassering, de gesloten jeugdzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de zorg voor jeugd met een licht verstandelijke beperking. Deze transitie ging gepaard met een bezuiniging van 15% op het totaal door de staat beschikbaar gestelde budget. Onderzoeksinstituut Panteia (2013) rapporteerde in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (ministerie van VWS) over de te verwachten effecten van de transitie Jeugdzorg op de arbeidsmarkt. Naar verwachting neemt met name de vraag in de tweedelijnsjeugdzorg af, met als gevolg minder werkgelegenheid op alle functieniveaus, ofschoon met name in mbo-functies. Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2013) karakteriseert het arbeidsmarktperspectief voor afgestudeerden WO sociale wetenschappen als matig. Wij als universiteiten zullen potentiële werkgevers moeten duidelijk maken, zoals (zorg)instellingen, gemeenten, scholen etc., wat de meerwaarde is van de wetenschappelijk opgeleide pedagoog ten opzichte van de hbo-opgeleide pedagoog. Voor universitair opgeleiden in het algemeen wordt verwacht dat de werkgelegenheid in de periode 2013-2018 gelijk blijft. In vergelijking met de vorige prognose (2011-2016) is dat een verslechtering.⁵

In 2016 heeft de minister van VWS een brief gestuurd aan de NVO, waarin zij bevestigt dat een wetsvoorstel met het voornemen om de Orthopedagoog Generalist op te nemen in de Wet BIG in voorbereiding is (Ministerie van VWS, 2016). Dit is een voorwaarde om op te mogen treden als regiebehandelaar in de GGZ, en versterkt mogelijk de positie van de beroepsgroep. Een deel van de gevolgen van de transitie in de jeugdzorg is voor pedagogen nog niet direct zichtbaar. Zo moet bijvoorbeeld de rol van de pedagoog in sociale wijkteams of op de zogenaamde poortwachtersfuncties zich nog verder uitkristalliseren. Niettemin wordt op langere termijn een toename in de behoefte aan academisch opgeleide pedagogen verwacht. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (Woittiez, Putman, Egging & Ras, 2014) heeft becijferd dat in de komende jaren het aantal Nederlandse burgers dat hulp nodig heeft vanwege problemen in de sociale redzaamheid stijgt naar 1.4 miljoen. Als gevolg van deze veranderingen is binnen PW een accentverschuiving waarneembaar van individugerichtheid naar het brede terrein waarop pedagogen werkzaam kunnen zijn. Zo worden laagdrempelige hulp, advies en beleid op het terrein van het maatschappelijk functioneren belangrijker en is er meer aandacht voor preventie naast interventie.

4. Inrichting en doelstelling van de opleidingen

Sinds de invoering van de bachelor-masterstructuur dienen de bachelor- en de masteropleiding gezien te worden als twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen reeks doelstellingen en eindtermen. Uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on) doelmatigheid van een tweejarige masteropleiding PW,⁶ blijkt echter dat bachelor en master toch ook in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt namelijk plaats in bachelor én master samen. De Kamer Pedagogiek heeft zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de eindtermen voor de bachelor- en masteropleiding beide opleidingen een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen.

⁵ In 2011 werden goede tot zeer goede perspectieven voorzien voor 40% van de afgestudeerden op WO-niveau, terwijl dit nu slechts voor 7% verwacht wordt. Toch wordt met name voor onderwijskundigen en pedagogen een grote uitbreidingsvraag verwacht.

⁶ In andere Europese landen wordt voor wat de klinische opleiding betreft uitgegaan van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding. In zowel de visitatierapporten Pedagogische Wetenschappen 2005 en 2012, als in het Sectorplan Sociale Wetenschappen (2014) wordt benadrukt dat een vijfjarige academische studie goede mogelijkheden zou bieden tot zowel algemeen academische als op het beroep gerichte academische (professionele) vorming. In Nederland is getracht accreditatie te verkrijgen voor het verzorgen van een tweejarige masteropleiding voor de klinische opleiding in de pedagogiek (orthopedagogiek). Deze aanvragen zijn niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (Kamer Pedagogiek, 2012). Het ministerie beroept zich onder andere op het argument dat de opleidingen in het verleden vierjarig en van voldoende niveau waren en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische onderdelen in de bachelorfase.

Wanneer de bachelor- en masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid heerst. Verschillen in profilering zullen zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende masterspecialisaties) altijd aanwezig zijn. Van belang zijn daarom vooral ook de academische vorming en de wetenschappelijke oriëntatie zoals die in de eindtermen naar voren komen. De nadruk in de bacheloropleiding PW ligt op disciplinaire academische vorming en kennisverwerving. De bacheloropleiding biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een masteropleiding PW of naar een andere (gerelateerde) masteropleiding. Tevens leidt een bacheloropleiding op voor functies op de arbeidsmarkt, waarvoor een algemene academische basisvorming voldoende is, welke indien nodig op de werkvloer aangevuld wordt met bij- en nascholing. De nadruk in de masteropleiding ligt op specialisatie. De masteropleiding PW is echter een noodzakelijke voorwaarde voor de uiteindelijk zelfstandige beroepsuitoefening als pedagoog. Verder is er tussen de bachelor en master sprake van een niveauverschil. De master afgestudeerde kan met een grotere mate van zelfstandigheid, meer complexe en ongestructureerde vraagstukken onderzoeken en hanteren. De bachelor afgestudeerde zal veelal onder supervisie of begeleiding werken, in standaardsituaties en aan de hand van wetenschappelijk gefundeerde protocollen.

Op de volgende pagina worden de door de Kamer geformuleerde eindtermen PW beschreven aan de hand van de Dublin Descriptoren. Per onderdeel worden de eindtermen van de bachelor- en masteropleiding als geheel beschreven, waarbij in de rechterkolom wordt aangegeven welke verdieping/specialisatie alleen van toepassing is op de masteropleiding. De inhoud van de eindtermen komt voort uit de hiervoor beschreven kenmerken van de stand van zaken en ontwikkelingen in het onderwijs, de wetenschappelijke praktijk en de beroepspraktijk van PW.

Eindtermen Pedagogische Wetenschappen

Bacheloropleiding PW	Masteropleiding PW
<i>Dublin descriptor: Kennis en inzicht van het vakgebied</i>	
1. Beschrijven van de pedagogische relatie met oog voor omgevingsinvloeden bij ontwikkeling en opvoeding van kinderen en jongeren in opvoed- en onderwijssituaties.	4. Een bijdrage leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van specialistische en verdiepende kennis van een deelgebied van de pedagogiek.
2. Gebruik maken van relevante theorieën van de deelgebieden: algemene en historische pedagogiek, orthopedagogiek, gezinspedagogiek, onderwijskunde ontwikkelingspsychologie, forensische pedagogiek, neuropsychologie en sociale pedagogiek.	
3. Gebruik maken van relevante theorieën van de steungebieden zoals psychologie, sociologie, (neuro)biologie, antropologie, criminologie, geneeskunde, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer en statistiek.	
<i>Dublin descriptor: Toepassen kennis en inzicht</i>	
5. Ondersteuning bieden in eenvoudige opvoed- en onderwijsituaties (preventie en interventie).	8. Op meta-cognitief niveau reflecteren op het eigen handelen en hiervan gebruik maken om het handelen te optimaliseren.

6. Middels methodische analyse bijdragen aan de optimale ontwikkeling van het kind en zijn omgeving: - in de klinische hulpverlening als begeleider, behandelaar, of coach; - in niet-cliëntgebonden functies als beleidsmaker, adviseur of ontwikkelaar op het gebied van de jeugd(gezondheids)zorg en/of het onderwijs.	9. Specialistische kennis inzetten en probleemoplossende vermogens toe te passen in de ondersteuning van complexe opvoed- en onderwijssituaties (preventie en interventie).
7. Ethisch en professioneel handelen bij het uitvoeren van onderzoek en handelingen in de praktijk.	
<i>Dublin descriptor: Oordeelsvorming</i>	
10. Analytisch redeneren, kritisch aannames en resultaten onderzoeken en verschillende ideeën en perspectieven tegen elkaar afwegen.	13. Oordelen kunnen formuleren op grond van (beperkte) informatie en daarbij rekening houden met sociaal-, maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden.
11. Onder begeleiding opzetten, uitvoeren en evalueren van wetenschappelijk en pedagogisch onderzoek en uitkomsten hanteerbaar maken voor de beroepspraktijk.	
12. Bijdragen aan maatschappelijke en onderzoeksvraagstukken door nieuwe (wetenschappelijke) kennis te signaleren, beoordelen, op te nemen en te gebruiken.	
<i>Dublin descriptor: Communicatie</i>	
14. Gespreksvaardigheden beheersen voor zowel het directe contact met opvoeders en kinderen als voor de communicatie met professionals die dat contact hebben.	17. Gespreksvaardigheden beheersen waarmee zowel cliënten als eventueel opvoeders inhoudelijk adequaat geïnformeerd worden over uitkomsten en consequenties van (gespecialiseerd klinisch) onderzoek.
15. Schriftelijk rapporteren en mondeling presenteren van onderzoek en bevindingen, hetzij literatuuronderzoek, hetzij (kleinschalig) empirisch onderzoek.	
16. Actief participeren in de wetenschappelijke dialoog en die duiden voor niet-vakgenoten.	
<i>Dublin descriptor: Leervaardigheden</i>	
18. Een stevige basis hebben om met de afronding van de masterfase te voldoen aan de eisen voor de NVO-registraties Basis-Orthopedagoog of Basis-Pedagoog en/of indien gewenst de Basisaantekening diagnostiek en de SKJ-registratie.	19. Indien gewenst te voldoen aan de toegangseisen voor de postacademische BIG-opleiding tot Gezondheids-zorgpsycholoog of Orthopedagoog-Generalist.

Literatuur

Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. In W. Damon & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 1. Theoretical models of human development* (6th ed., pp. 793-828). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

- Commissie Sectorplan Sociale Wetenschappen (2014). *Sectorplan Sociale Wetenschappen 2014. Sociale Wetenschappen: Verantwoord en Verantwoordelijk*. http://www.sectorplansocialewetenschappen.nl/downloads/Sectorplan_SW_241014.pdf
- EACEA (2012). *The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report*. Brussel: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency P9 Eurydice. [http://www.ehea.info/uploads/\(1\)/bologna%20process%20implementation%20report.pdf](http://www.ehea.info/uploads/(1)/bologna%20process%20implementation%20report.pdf)
- Kamer Pedagogiek (2012). *Domeinspecifiek referentiekader Pedagogische Wetenschappen*. Ongepubliceerd rapport. Verkrijgbaar via https://search.nvao.net/files/50aa28ecac652_rapport%20RUG%20wo-ba%20Pedagogische%20Wetenschappen.pdf
- KNAW (2013). *Effecten van universitaire profilering en topsectorenbeleid op de wetenschap in Nederland*. Amsterdam: KNAW. <https://www.know.nl/nl/actueel/publicaties/effecten-van-universitaire-profilering-en-topsectorenbeleid-op-de-wetenschap-in-nederland>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2013). *Wet Kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs*. <http://wetten.overheid.nl/BWBR0033693/2013-09-01>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2015). *De waarde(n) van weten: Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek 2015-2025*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnota-s/2015/07/07/de-waarde-n-van-weten-strategische-agenda-hoger-onderwijs-en-onderzoek-2015-2025>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2016). *Regiebehandelaarschap in 2017*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2016/03/09/regiebehandelaarschap-in-2017>
- Movisie (2015). *Transitie jeugdzorg, een overzicht*. <https://www.movisie.nl/artikel/transitie-jeugdzorg-overzicht>
- Nuffic (2012). *Internationale vergelijking opleidingen Pedagogische Wetenschappen*. Ongepubliceerd rapport. Verkrijgbaar via https://search.nvao.net/files/50aa28ecac652_rapport%20RUG%20wo-ba%20Pedagogische%20Wetenschappen.pdf
- NVO (2014). *Het Pedagogisch Perspectief. Visiedocument 2014-2017*. Utrecht: NVO. <https://www.nvo.nl/producten/publicaties/beroepsinhoudelijk.aspx>
- OECD (2014). *OECD Reviews of Innovation Policy: Netherlands 2014*. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264213159-en>
- Onderwijsraad (2014). *Een eigentijds curriculum*. <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2014/een-eigentijds-curriculum/volledig/item7128>
- Panteia (2013). *Arbeidsmarkteffectrapportage transitie Jeugdzorg*. Zoetermeer: Panteia. <http://www.panteia.nl/Nieuwsoverzicht-Panteia/Arbeidsmarkteffectrapportage%20transitie%20jeugdzorg#.V4dngFckLww>
- Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2013). *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2018*. https://www.werk.nl/xpsitem/wdo_012088
- QANU (2005). *Visitatierapport opleidingen Pedagogische Wetenschappen*. <http://docplayer.nl/7089413-December-2005-pedagogische-wetenschappen.html>
- QANU (2012). *Visitatierapport opleidingen Pedagogische Wetenschappen*.
- VSNU (2015). *Goedemorgen professor! Visie op studeren in een nieuwe tijd*. Den Haag: VSNU. http://www.vsnunl.nl/files/documenten/Publicaties/Visie_op_studeren_in_een_nieuwe_tijd_20150611.pdf
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2013). *Naar een lerende economie*. Amsterdam: Amsterdam University Press. <http://www.wrr.nl/publicaties/publicatie/article/naar-een-lerende-economie-1/>
- Woittiez, I., Putman, L., Egging, E., & Ras, M. (2014). *Zorg beter begrepen. Verklaringen voor de groeiende vraag naar zorg voor mensen met een verstandelijke beperking*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2014/Zorg_beter_begrepen

REFLECTIE OP HET DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER

Panel Pedagogische Wetenschappen

Het landelijk overleg tussen de opleidingen Pedagogische Wetenschappen, de Kamer Pedagogiek, heeft in de afgelopen jaren gewerkt aan een uitgebreid domeinspecifiek referentiekader (DSRK). Het is vastgesteld op 7 oktober 2016. Het DSRK besteedt ruimschoots aandacht aan recente ontwikkelingen binnen het werkveld en benoemt daarnaast een aantal specifieke aandachtspunten voor de discipline: de mogelijkheden tot internationale mobiliteit, de wensen vanuit het werkveld, het wetenschappelijk karakter van de opleiding en maatschappelijke ontwikkelingen die consequenties hebben voor de arbeidsmarkt van pedagogen (met name binnen de jeugdzorg). Ook het karakter van de bachelor- en masteropleiding als eigenstandige opleidingen die, gezien de eisen vanuit het werkveld en de voorbereiding op het postacademisch onderwijs, sterk in samenhang gezien moeten worden, wordt aangehaald in het DSRK. Met name de eisen vanuit het werkveld maken het ook moeilijk om een afzonderlijk uitstroomprofiel van de bacheloropleiding op te stellen, met uitzondering van trajecten waarin de bacheloropleiding in combinatie met een hbo-lerarenopleiding wordt aangeboden.

Het panel waardeert de wijze waarop de Kamer Pedagogiek werk heeft gemaakt van het DSRK en onderschrijft de worsteling waar de Nederlandse opleidingen gezamenlijk voor staan sinds het gezamenlijk bachelor- en mastertraject tot vier jaar is verkort. Het panel onderschrijft de geschetste worsteling vanuit zijn bevindingen tijdens deze visitatieperiode en wenst in het onderstaande het een en ander nader toe te lichten. Uit het DSRK blijkt dat de discipline rekening moet houden met een aantal factoren die van invloed zijn op de invulling van de bachelor- en masteropleiding Pedagogische Wetenschappen. Stringente eisen aan het uitstroomprofiel van de opleidingen vanuit het werkveld hebben geleid tot een discipline waarbij de nadruk in eerste instantie op het klinische, orthopedagogische profiel van de opleidingen Pedagogische Wetenschappen is komen te liggen. Studenten worden geschoold te handelen; praktische vaardigheden krijgen ruim baan in het programma en studenten die de bachelor- en masteropleiding als samenhangende opleiding hebben doorlopen, vinden als handelende professionals hun weg op de arbeidsmarkt. Hierbij heeft het panel geconstateerd tijdens zijn bezoeken aan de Nederlandse opleidingen dat het overgrote deel van de huidige afgestudeerden op hbo-niveau, en niet op wo-niveau, instroomt op de arbeidsmarkt.

Het panel spreekt het vermoeden uit dat dit samenhangt met de sterke nadruk die vanuit het werkveld op de praktische, handelende vaardigheden is gelegd binnen de beperkte tijdsinvestering die een bacheloropleiding van 180 EC en een masteropleiding van 60 EC kan vragen. Hierdoor staat het wetenschappelijke karakter van de gezamenlijke bachelor- en masteropleiding enigszins onder druk. Reflectie op het eigen handelen en op onderzoeksmethoden en het aanleren van een wetenschappelijke attitude gebaseerd op kennis van de brede pedagogische basis van de discipline, vraagt een tijdsinvestering van studenten die de huidige opzet van een driejarige bachelor- en eenjarige masteropleiding maar in beperkte mate kan bieden. Het panel moedigt de Kamer dan ook aan om te blijven benoemen dat het academische, pedagogische gehalte van de opleiding door de verkorte duur van het gezamenlijke programma in het nauw is geraakt.

In het bijzonder raadt het panel de Kamer Pedagogiek aan het DSRK nogmaals te bezien vanuit het autonome perspectief van de opleidingen als dragers van de academische discipline in Nederland. Deze is heden nadrukkelijk gericht op het verkrijgen van praktische vaardigheden die goed aansluiten bij een empirisch-analytische benaderingswijze en bij het onderwijs in kwantitatieve onderzoeksmethoden. Hierdoor komt de geesteswetenschappelijke grondslag van de pedagogische wetenschappen relatief minder uit de verf. Het panel acht het wenselijk dat studenten in hun beroepsvoorbereiding leren reflecteren op hedendaagse pedagogische vraagstellingen, waarbij met name de normatieve vraag centraal staat. Deze vorm van reflectie is mogelijk vanuit een verdiepte kennis van de pedagogische traditie. In de ogen van het panel staat deze laatste opdracht van de wetenschappelijke opleidingen onder (tijds)druk. Het panel moedigt de Kamer Pedagogiek aan

deze problematiek inzichtelijk te maken in het DSRK, alsmede bespreekbaar te maken in de afstemming met het werkveld.

Daarnaast ziet het panel dat de eisen vanuit het werkveld op gespannen voet staan met de wens de opleidingen internationaal te profileren. Het werkveld vraagt studenten die de lokale, diagnostische methoden en technieken voldoende beheersen; studenten moeten binnen de opleidingen dus de Nederlandse praktijk leren kennen. Internationalisering vraagt juist dat studenten de lokale methoden en context kunnen overstijgen om te reflecteren op die lokale situatie. Het panel moedigt de Kamer Pedagogiek aan deze problematiek als zodanig nadrukkelijk te benoemen in het DSRK en om de opleidingen vanuit een gezamenlijke visie te stimuleren na te denken over de wijze waarop internationalisering op de kaart kan worden gezet, binnen de huidige beperkingen. Het panel doet in dat verband de suggestie dat de theoretische, normatieve en hermeneutische basis van de discipline de gezamenlijke 'pedagogische taal' kan vormen waarmee het overstijgende gesprek in internationaal verband kan worden gevoerd en van waaruit reflectie plaats kan vinden op de lokale en grensoverschrijdende praktijk. Ruimte voor het aanleren van de brede pedagogische basis in het opleidingsprogramma is, in de ogen van het panel, noodzakelijk voor het ontwikkelen van een internationaliseringsvisie die verder gaat dan het aanbieden van vakken of stageplaatsen in het Engels om tot daadwerkelijke aansluiting te komen met het internationale veld.

BIJLAGE 3: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen:

Naast het opdoen van academische kennis en vaardigheden heeft de opleiding tot doel studenten te leren kritisch, en in overeenstemming met een ethisch kader, te reflecteren op hun academisch en pedagogisch gedrag. De academische kennis, vaardigheden en houding worden verworven in een grootstedelijke context met een sterke universele, internationale dimensie. Rotterdam dient als een typische internationale, stedelijke omgeving waarin de ontwikkeling en opvoeding van kinderen een eigen meervoudige probleembenadering kent. De opleiding heeft daardoor als doel pedagogen op te leiden die in staat zijn zaken in een lokale, nationale en internationale context te plaatsen en om te werken binnen deze verschillende contexten. Studenten worden opgeleid vanuit een breed spectrum aan gerelateerde disciplines, zodat zij na afstuderen kunnen functioneren in een pedagogische (beleids)omgeving en een sleutelrol kunnen spelen op het grensvlak van onderwijs, jeugdzorg, gezondheidszorg, justitie en maatschappelijk werk.

Deze doelstellingen zijn als volgt gespecificeerd in eindtermen:

Kennis

Afgestudeerden hebben kennis van:

1. De belangrijkste theoretische tradities, perspectieven en discussies binnen het domein van pedagogische wetenschappen;
2. De geschiedenis van pedagogische wetenschappen en de relatie met culturele, sociale en politieke ontwikkelingen, zowel nationaal als internationaal;
3. De pedagogische praktijk en tradities in verschillende niet-Westerse culturen die vertegenwoordigd zijn in Rotterdam;
4. De belangrijkste theorieën binnen de aanverwante disciplines van sociologie, psychologie, kinder- en jeugdpsychiatrie, neurologie en filosofie en de relatie met pedagogische vraagstukken;
5. Modellen en methoden van preventie, diagnostiek en behandeling van pedagogische problemen en de pedagogische ethiek en wettelijke kaders die daaraan verbonden zijn;
6. Het doel, principe en de toepassing van wetenschappelijk pedagogisch onderzoek en, op elementair niveau, de huidige designs en methodes van sociaal wetenschappelijk onderzoek;
7. De opbouw en structuur van het pedagogische beroepenveld en de daarbij behorende functies, werkterreinen en werkwijzen van pedagogen en onderwijswetenschappers, en ook van de ketenpartners, zowel op lokaal niveau (Rotterdam) als op nationaal niveau.

Kennistoepassing

Afgestudeerden zijn in staat om:

8. Vraagstukken op het gebied van opvoeding en/of onderwijs te formuleren, in een breder (cultureel en grootstedelijk) perspectief te analyseren en er op te reflecteren;
9. Vraagstukken op het gebied van opvoeding en onderwijs te vertalen naar onderzoeksvragen;
10. Onder begeleiding diagnostische instrumenten kunnen toepassen, ook bij personen en groepen met verschillende culturele en sociaal-economische achtergronden;
11. Onder begeleiding en binnen een vastgesteld kader een onderzoeks- of interventie of trainingsprogramma op het gebied van onderwijs- en/of opvoedingsproblemen kunnen opzetten, uitvoeren en evalueren, ook bij personen en groepen met verschillende culturele en sociaal-economische achtergronden;
12. Een wetenschappelijke bijdrage te leveren aan (het ontwikkelen van) beleid, de praktijk of onderzoek binnen een pedagogische context.

Oordeelsvorming

Afgestudeerden zijn in staat om:

13. Relevante en betrouwbare wetenschappelijke bronnen en data te verzamelen om (onderzoeks)vragen op het gebied van opvoeding/ en of onderwijs ethisch en wetenschappelijk verantwoord te beantwoorden;
14. Een kritische mening te ontwikkelen over pedagogische vraagstukken waaruit blijkt dat zij zich bewust zijn van de beperkingen van (wetenschappelijke) kennis en dat zij sociale en ethische verantwoordelijkheid dragen.

Communicatie

Afgestudeerden zijn in staat om:

15. Op mondelinge en schriftelijke wijze wetenschappelijk verantwoord te rapporteren over plannen en onderzoek (zowel gericht op behandeling/interventie als op onderzoek zelf) en over daaruit voortkomende aanbevelingen, problemen en oplossingen;
16. Samen te werken en te communiceren met verschillende doelgroepen (zoals kinderen, ouders, leerkrachten, beleidsmakers en wetenschappers);
17. Effectief en respectvol samen te werken en te communiceren met mensen vanuit verschillende achtergronden (zoals nationaliteit, cultuur, sociaal-economisch milieu en wetenschappelijke discipline).

Leervermogen

Afgestudeerden zijn in staat om:

18. Te reflecteren op hun eigen competenties (en ontwikkeling hierin) en te bepalen waar hun persoonlijke leerdoelen en interesses liggen;
19. Feedback over hun werk te vragen, te ontvangen en op adequate wijze ermee om te gaan;
20. Vakinhoudelijke ontwikkelingen bij te houden.

Masteropleiding Pedagogy and Education:

Met de opleiding wordt beoogd zodanige kennis, inzichten en vaardigheden bij te brengen op het gebied van de pedagogiek en onderwijswetenschappen, dat de afgestudeerde in staat is tot het vervullen van een functie op de arbeidsmarkt op masterniveau, ten minste op het gebied van pedagogische wetenschappen, onderwijswetenschappen of een gerelateerde discipline.

Deze doelstelling is als volgt gespecificeerd in eindtermen.

Afgestudeerde studenten hebben kennis over:

1. De huidige inzichten, voornaamste theorieën, empirische bevindingen en nationale en internationale ontwikkelingen, binnen de gekozen specialisatie (dat wil zeggen, Orthopedagogiek, Child & Family Studies en Onderwijswetenschappen);
2. Culturele (dat wil zeggen, etnisch- culturele, ethische en/of juridische), economische, sociale en/of politieke ontwikkelingen binnen de gekozen specialisatie en daarmee samenhangende vraagstukken, problemen en bevindingen (met inbegrip van empirische bevindingen);
3. Geavanceerde methoden en modellen die worden gebruikt voor het signaleren en identificeren van complexe pedagogische situaties waarbij meerdere problemen komen kijken en kunnen daarbij de juiste begeleiding en ondersteuning bieden, zowel op het niveau van het individu als op het niveau van systemen en instellingen;
4. Interventiemodellen (of behandelingsmodellen) voor complexe, meervoudige pedagogische problemen, inclusief de effectiviteit en toepassing daarvan in uiteenlopende contexten (dat wil zeggen etnisch-culturele verschillen en verschillen in sociaaleconomische status, wetgeving, taal en geslacht);
5. Geavanceerde opzetten en methoden voor sociaalwetenschappelijk onderzoek.

Afgestudeerden zijn in staat:

6. Complexe pedagogische problemen te beoordelen en te vertalen naar interventies, programma's en/of beleidslijnen en deze te evalueren en analyseren;
7. Als pedagogen op een competente manier te werk te gaan conform professionele, ethische en wettelijke gedragsregels binnen het betreffende vakgebied;
8. Onderzoek uit te voeren (dat wil zeggen diagnostisch en/of wetenschappelijk onderzoek) binnen de gekozen specialisatie en op het raakvlak met andere gerelateerde subdisciplines van de pedagogische wetenschappen;
9. Complexe vragen, problemen en ontwikkelingen op het gebied van opvoeding en onderwijs te analyseren en een goed onderbouwde mening te vormen door bestaande kennis te combineren met eigen inzicht en daarbij na te denken over de grenzen van hun eigen kennis en de invloed van hun eigen, op cultuur gebaseerde normen en waarden en die van anderen;
10. Pedagogisch en wetenschappelijk werk uit te voeren en zich daarbij bewust te zijn van ethische en cultuurgerelateerde aspecten met betrekking tot zowel cliënten als proefpersonen, en de consequenties te overzien van hun eigen professionele handelingen;
11. Binnen een pedagogische context in een multidisciplinaire groep te werken en op competente wijze de leiding dan wel een teamrol op zich te nemen;
12. Op een heldere en begrijpelijke manier complexe thema's mondeling of schriftelijk over te

brengen en kunnen daarbij onderscheid maken tussen verschillende doelgroepen (bijvoorbeeld kinderen, ouders, docenten, beleidsmakers, wetenschappers en andere professionals) en rekening houden met verschillen;

13. Gelijke tred te houden met ontwikkelingen binnen het vakgebied en binnen de maatschappij om bij te kunnen dragen aan veranderingsprocessen binnen de pedagogische praktijk en innovatie binnen de pedagogiek;
14. Onafhankelijk deel te nemen aan een verdere specialistische opleiding en voortdurend te werken aan hun professionele ontwikkeling.

BIJLAGE 4: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen:

B1	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>BLOKINHOUD</i>	Inleiding in de Onderwijswetenschappen (5ec)	Inleiding in de Pedagogische Wetenschappen (5ec)	Statistiek I: Een introductie (5ec)	Intelligentie, Persoonlijkheid en Identiteit (5ec)	Ontwikkelingspsychologie (5ec)	Inleiding in de Orthopedagogiek (5ec)	Stadsociologie van Onderwijs en Opvoeding (5ec)	Ontwikkeling en Onderwijs vanuit Multicultureel Perspectief (5ec)
<i>PRACTICUM</i>	PGO- en Informatievaardigheden (2,5ec)	Presentatievaardigheden (2,5ec)	Statistische vaardigheden I (2,5ec)	Testvaardigheden I (2,5ec)	Testvaardigheden II (2,5ec)	Gespreksvaardigheden I (2,5ec)	Academische schrijfvaardigheden I (5ec)	
B2	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>BLOKINHOUD</i>	Biologische Determinanten van Leren en Ontwikkeling (5ec)	Statistiek II: Verklaaren en voorspellen (5ec)	Afstemming binnen Opvoeding en Onderwijs (5ec)	Geschiedenis van Opvoeding en Onderwijs (5ec)	Deviantie en Criminaliteit in de Stad (5ec)	Gezinspedagogiek: Niet-traditionele gezinnen (5ec)	Orthopedagogiek: Stoornissen bij kinderen (5ec)	Onderwijswetenschappen: Problemen en interventies op school (5ec)
<i>PRACTICUM</i>	Gespreksvaardigheden II (2,5ec)	Statistische vaardigheden II (2,5ec)	Observatievaardigheden (2,5ec)	Interviewvaardigheden (2,5ec)	Adviesvaardigheden (2,5ec)	Juridische & Ethische Beroepsvaardigheden I (2,5ec)	Academische schrijfvaardigheden II (2,5ec)	Ontwerpvaardigheden I (2,5ec)
B3	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>BLOKINHOUD PED</i>	Minor: Keuzevak (in buitenland) (15ec)		Interculturele Pedagogiek (5ec)	Opvoedingsproblemen in de Complexe Werkelijkheid (5ec)	Psychometrie: Een introductie (5ec)	Bachelorstage (13ec) & Scriptie (7,5ec)		
<i>PRACTICUM PED</i>			Juridische & Ethische Beroepsvaardigheden II (2,5ec)	Testvaardigheden IV (2,5ec)	Psychometrische vaardigheden (2,5ec)	Wetenschapsfilosofie (2 ec)		
<i>BLOKINHOUD ONDERWIJS</i>	Minor: Keuzevak (in buitenland) (15ec)		De Professionele School (5ec)	Beleid en Bestuur in het Onderwijs (5ec)	Psychometrie: Een introductie (5ec)	Bachelorstage (13ec) & Scriptie (7,5ec)		
<i>PRACTICUM ONDERWIJS</i>			Juridische en ethische beroepsvaardigheden II (2,5ec)	Coaching en Trainingsvaardigheden (2,5ec)	Psychometrische vaardigheden (2,5ec)	Wetenschapsfilosofie (2ec)		

Masteropleiding Pedagogy and Education:

Master	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Orthopedagogy</i>	Diagnostiek (5ec)	Behandeling & Diversiteit (5ec)	Forensische Orthopedagogiek (5ec)	Applied Multivariate Data Analysis (5 ec)	Internship (20ec) & Thesis (12ec)			
<i>Skillstraining</i>	Diagnostische Vaardigheden (2ec)	Interventies in de complexe werkelijkheid (2ec)	Methoden van Forensisch Handelen (2ec)	Applied Multivariate Data Analysis (2ec)				
<i>Child and Family Studies</i>	Advies aan Ouders (5ec)	Opvoeders binnen en buiten het gezin (5ec)	Kind en Media (5ec)	Applied Multivariate Data Analysis (5 ec)	Internship (20ec) and thesis (12ec)			
<i>Skillstraining</i>	Adviesbrochure voor opvoeders (2ec)	Ontwerpen van een preventie-/Interventieprogramma (2ec)	Voorlichting aan ouders en professionals (2ec)	Applied Multivariate Data Analysis (2ec)				
<i>Educational Sciences</i>	Innovation in Education and Training (5ec)	Assessment in Education and Training (5ec)	Teaching & Learning in Diverse Classrooms and Training Settings (5ec)	Applied Multivariate Data Analysis (5 ec)	Internship (20ec) and thesis (12ec)			
<i>Skillstraining</i>	Investigating Educational Innovations (2ec)	Assessment in Education and Training (2ec)	Evidence-based Coaching (2ec)	Applied Multivariate Data Analysis (2ec)				

BIJLAGE 5: BEZOEKPROGRAMMA

Woensdag 13 december

Tijd	Onderdeel
8.45 – 9.00	Aankomst, welkom
9.00 – 11.30	Intern overleg
11.30 – 12.15	Opleidings-management
12.15 – 13.00	Lunch en intern overleg
13.00 – 13.45	Studenten bachelor
13.45 – 14.30	Studenten master
14.30 – 15.15	Intern overleg en pauze
15.15 – 16.15	Docenten bachelor en master
16.15 – 17.00	Bezoek studielandschap
17.00 – 17.15	Intern overleg
17.15 – 18.00	Alumni

Donderdag 14 december

Tijd	Onderdeel
9.00 – 9.15	Aankomst
9.15 – 10.00	Intern overleg / inloopspreekuur
10.00 – 10.45	Opleidingscommissie
10.45 – 11.00	Intern overleg
11.00 – 11.45	Examencommissie en studieadviseur
11.45 – 13.30	Intern overleg
13.30 – 14.15	Eindgesprek formeel verantwoordelijken
14.15 – 16.30	Intern overleg
16.30 – 16.45	Mondelinge rapportage voorlopige bevindingen

BIJLAGE 6: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek de eindwerken bestudeerd van afgestudeerden (scripties en stageverslagen). De bestudeerde scripties kunnen worden opgevraagd bij de verantwoordelijke projectleider bij QANU.

Het panel heeft tijdens het bezoek onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels in *hard copy* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Cursusmateriaal, toetsen en antwoordmodellen van de volgende bachelorcursussen:
 - o Inleiding in de Pedagogische Wetenschappen (Ba 1)
 - o Gezinspedagogiek: Niet-traditionele gezinnen (Ba 2)
 - o Opvoedingsproblemen in de complexe werkelijkheid (Ba 3)
- Cursusmateriaal, toetsen en antwoordmodellen van de volgende mastercursussen:
 - o Behandeling & Diversiteit (specialisatie Orthopedagogiek)
 - o Opvoeders binnen en buiten het gezin (specialisatie Gezinspedagogiek)
 - o Assessment in Education and Training (specialisatie Educational Sciences)
- De onderwijsvisie van de EUR
- Overzicht van buitenlandse partneruniversiteiten
- Overzicht van het EUR-brede minoraanbod
- Toelatingseisen voor de Pre-master en Master
- Overzicht van de onderwijsevaluaties
- Jaarverslag opleidingscommissie 2015-2016 en 2016-2017
- Beoordelingsrubrics bachelor- en masterscriptie
- Regels en Richtlijnen 2016-2017
- Facultair toetsprotocol
- Beoordelingsformulieren schrijfonderwijs
- Beoordelingsformulier professioneel gedrag
- Stage- en scriptiehandleidingen
- Stagerichtlijnen
- Rapport van de tussentijdse opleidingsevaluatie 2014

